

Kako smo volili nove člane organov upravljanja

Letos smo v podjetju že trinajstič volili svoje predstavnike v organe samoupravljanja. V tem obdobju štirikrat ni bilo volitev, ker je bil mandat delavskim svetom v letih 1955, 1959, 1961 in 1963 podaljšan za eno leto. Prej je namreč trajal mandat članom delavskega sveta eno leto in šele z novim temeljnim zakonom o volitvah delavskih svetov in drugih organov upravljanja v delovnih organizacijah je bilo določeno, da se volijo člani delavskega sveta za dobo dveh let. Nihče ne more biti izvoljen za člana delavskega sveta dvakrat zaporedoma, vsako leto pa se voli polovica članov.

Pri volitvah v letu 1964 je bilo namreč izvoljenih le polovico članov za eno leto, polovico članov pa za dve leti. Tako smo volili v letu 1965 le polovico članov za nadaljnji dve leti. S takšnim načinom volitev se opravijo volitve v organe upravljanja vsako leto, voli se pa le polovico članov, ki nadomestijo tiste, ki jim je potekla dveletna mandatna doba. To ne velja samo za centralni delavski svet podjetja, temveč tudi za delavske svete proizvodnih enot in služb.

Tudi sam postopek volitev je z zakonom točno določen in delo

volilne komisije obstaja v tem, da skrbi za zakonito izvedbo volitev, da potrdi volilne imenike, da imenuje volilne odbore, da sprejema kandidatne liste in jih potrjuje, da določa volišča in razglasa volitve ter opravlja druge z zakonom določene zadeve.

Podrobneje je bilo delo volilne komisije naslednje:

1. Določila je 11 volišč po posebnem razporedu v sedmih volilnih enotah. Letos so bile v podjetju volitve istega dne, kot so bile volitve članov v zbor delovne skupnosti Občinske skupščine Ljubljana-Siška. Zato je volilna komisija določila svoja volišča v neposredni bližini teh volišč, da so volitve potekale nemoteno.

2. Kljub temu, da so bili volilni imeniki razgrnjeni več kot sedem dni in so bili volilci na to tudi opozorjeni s pismenimi obvestili in po zvočniku, so se vse premalo interesirali ali so vpisani v volilni imenik ali ne. Pozneje na dan samih volitev, se je pa pokazalo, da bi morala biti kontrola boljša. Volilna komisija je pravočasno prejela volilne imenike in jih potrdila.

Novi člani DSP in svetov enot

V delavski svet podjetja (DSP) so bili izvoljeni za mandatno dobo dveh let tile kandidati:

Iz PE-OO:

Mihael ing. Bedina, Franc Novak, Zvone Bolta, Jože Okretič (4)

Iz PE-FI:

Stane Ban, Tone Marenče, Franc Kosi, Ivan Bokal, Ivan Bohorič, Viktor inž. Noliml, Alojz Zevnik, Velimir Kern, Ivan Čep-lak, Ivan Križman (10)

Iz PE-PK:

Jože Jan. Jrovič, Franc Repar, Ivan Starič (3)

Iz PE-MO:

Avgust Beguš, Avgust inž. Klemenc, Vlado Krošelj, Franc Cernivec, Avgust Pongrac, Ivo Sabol, Josip Bizovičar (7)

Iz TS, SK, PTO in TPD:

Ivan Hrastar, Franc Trtnik (2)

Iz FRS, PPB, MB:

Franc Kovač, Stane Marn, Ivan Pavšelj (3)

Iz direkc., sekretar., EAS, KS, DR, ICL:

Ciril Venika, Miro Stalovsky, Leopold Velkavrh, Stane Krpan (4)

Za dobo enega leta — Jože Lukanc.

V delavske svete posameznih delovnih enot so bili izvoljeni tile novi tovariši:

V obratni DS — PE-OO:

Stane Kocjan, Maks Fajdiga, Anka Centrih, Milan Kralj, Jože Kolenc, Franc Jerak, Ciril Hro-

3. Precej nevšečnosti je bilo pri imenovanju volilnih odborov, ki jih je volilna komisija imenovala s svojim obvestilom po predhodnem razgovoru s sindikalno organizacijo. Delo so volilni odbori v redu opravili v času predpriprav in na dan volitev samih.

4. Sklicevanje zborov delovnih ljudi in predlaganje kandidatnih list je potekalo v redu in volilna komisija jih je pravočasno prejela in v določenem roku predložila predsednikom volilnih odborov zaradi pravočasne objave, sama pa je istočasno še objavila vse kandidatne liste na oglasni deski in pri glavnem vhodu.

5. Volitve same so potekale v redu in so nekatera volišča že do 10. ure imela 100% udeležbo. Volilni odbori so pravočasno zaključili s svojim delom in predložili ves volilni material volilni komisiji.

6. Podrobnejši številčni rezultat volitev po posameznih voliščih oz. volilnih enotah je naslednji:

Vsega skupaj je bilo vpisanih v volilne imenike 3449 volivcev. V tem številu je všteta tudi naša šola z internatom. Samo podjetje je štel 3385 volivcev, to je za 257 manj kot pri volitvah v preteklem letu.

Od teh je glasovalo 2869 volivcev oziroma 83,2%

veljavnih glasov je bilo 2695 oz. 71,1%,

neveljavnih glasov je bilo 174 oz. 5,1%,

ni glasovalo 560 volivcev oz. 16,8%.

Odsotnost je bila precejšnja, kar je razumljivo glede na to, da je precej članov delovne skupnosti bilo na terenu, na službenem potovanju in v bolniškem staležu.

S.M.

vat, Kostja Dolinar, Avgust Šuštar, Oskar Pihler, Viljem Padežnik (11)

V DS — PE-FI:

Jože Gluhododov, Franc Jager, Aleksander Hariš, Brane Trontelj, Uroš Grahovec, Janez Pirc, Anton Kovačič, Jernej Mlinar, Andrej Jesenovec, Alojz Nemanič (10)

V DS — PE-PK:

Silvo Belcijan, Peter Čavič, Avgust Martini, Stane Kastelic, Gvido Ivančič, Vlado Furlan, Jože Teršar, Anton Gašparac (8)

V DS — PE-MO:

Janko Fonda, Jože Jager, Jakob inž. Krek, Franc Pavlin, Jovan Andjelov, Andrej Perko, Matija Fileš, Jože Kunič, Peter Kopitar, Ivan Maričič, Anton Kajdiž (11)

Iz DS — PE-TS, SK, PTO in TPD:

Bruno Seme, Karel Eržen, Rudolf Katnič, Vinko Kabaj, Anton Strah, Henrik Bratkovič, Božo Boštjančič, Franjo Kovačič (8)

Iz PE — FRS, PPB, MB:

Boris Koren, Marija Pušnar, Marjan Belin, Ivan Pavšelj, Simona Drešar, Franc Pintarič, Jože inž. Šturm, Antonija Smerajc (8)

Iz DS — PE — Direkc., Sekretar., EAS, KS, DR, ICL:

Rado Kocjančič, Ivan Hrast, Marjan Čeh, Vida Anžin, Dana Berčič, Stane Zagar, Drago Bartol, Anica Tepina (8)

Naše naloge danes in jutri

Ob ponovni izvolitvi za predsednika republike 17. maja letos je imel Tito slovesni govor, iz katerega povzemamo nekaj misli o naših neposrednih nalogah danes in jutri:

»Naša sedanja usmeritev je v tem, da dosežemo povečanje narodnega dohodka predvsem na podlagi povečane proizvodnosti dela, z izkoriščanjem pridobitev znanosti in tehnike, s čimer bomo zagotovili konkurenčno sposobnost našega gospodarstva na tujem tržišču. Vse to naj v bližnji prihodnosti pripomore tudi k povečanju splošne zaposlenosti, zlasti mladih strokovnih kadrov.

Seveda povečanje proizvodnosti dela ne more sloneti samo na kupovanju licenc iz tujih izkušenj, čeprav bomo to tudi v prihodnje na široko izkoristili.

Treba je predvsem dati spodbudo in vso podporo znanstvenim ustvarjalnim prizadevanjem naše inteligence in najspodobnejših delavcev, tako da bi na podlagi znanstvenih in gospodarskih dosežkov drugih držav razvijali svojo tehniko in tehnologijo, paže na to, da usmerimo svoja raziskovanja tja, kjer naše materialne in človeške možnosti najbolj obetajo uspešne rezultate.

»V prihodnjem obdobju se bo čedalje bolj zastavljalo vprašanje, kako hitreje modernizirati naše gospodarstvo, zlasti industrijo in njene najobčutljivejše panoge, kot so strojna industrija, elektroindustrija, kemična industrija in druge. Številne potrebe naše družbe so lahko upravičene, vendar pa jim ne smemo dajati prednosti na račun modernizacije gospodarstva. Treba je posebej poudariti, da bi moralo kmetijstvo čimprej zagotoviti prekrbo naše dežele z glavnimi pridelki, predvsem pa zadostiti našim domačim potrebam po pšenici kakor tudi v še večji meri sodelovati v izvozu.

Rad bi zlasti poudaril, da bo ureditev naše valute — našega dinarja — odvisna predvsem od sposobnosti našega gospodarstva, da izvažata tako blago kakor tudi različne druge storitve. Zato bi moral biti izvoz skrb slehernega delovnega kolektiva, skupnost pa je dolžna storiti vse potrebne ukrepe, s katerimi bi odpravili ali vsaj omilili sedanje carinske in druge pregrade, ki nas zelo

TEMELJITO IN DOSLEDNO DELO

Člani delovne skupnosti našega podjetja so izvolili polovico novih članov v centralni delavski svet podjetja in v delavske svete proizvodnih enot in služb. Toda s tem naše delo še ni končano. Vsi bomo še naprej tesno sodelovali z njimi pri njihovem nadaljnjem delu, pomagati bomo morali tem organom, da bo tudi njihov uspeh pri delu zagotovljen.

Vse to naj bo opozorilo nam vsem in istočasno tudi napotilo vsem, ki nas zastopajo v organih upravljanja. Zavedati se namreč moramo, da ne smemo biti neprizadevni in se izgovarjati, saj bodo sedaj drugi upravljali in vodili podjetje namesto nas.

S.M.

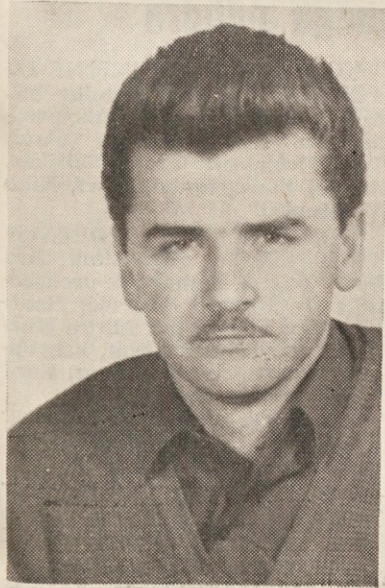
močno ovirajo, da ne moremo uspešneje razširiti ekonomskega sodelovanja in liberalizirati ekonomskih odnosov s tujino. Zato pričakujemo od naših tujih partnerjev dosti večjo pripravljenost kakor doslej, da bi uredili odprta gospodarska vprašanja. Sami pa moramo biti pripravljeni, da se z novimi poimi in metodami zavzemamo tudi za čim širše in tesnejše sodelovanje z državami v razvoju, pri čemer smo doslej dosegli pomembne rezultate. A tudi tu ne moremo ostati le na dosedanjih izhodiščih, saj je v našem dolgoročnem gospodarskem in političnem interesu, da več storimo za njegovo razširitev, tako da bi bili ti odnosi zgled enakopravnega gospodarskega sodelovanja z državami v razvoju.

»Omenil bi še to, da pričajo polemike o uporabi jezika kot tudi debate o podobnih vprašanjih v skupščinah, na različnih simpozijih in posvetih, v tisku in na televiziji o tem, da smo upravičeno zahtevali in še zahtevamo idejno jasnost in doslednost v praksi glede vseh aspektov nacionalnega vprašanja kot tudi prihodnjega razvoja in krepitve jugoslovanske socialistične skupnosti narodov. Preprečevati moramo, da bi kakršnokoli protislovje in zaplet v naši večnacionalni skupnosti dobila prizvok nacionalnega nasprotja. Zdi se mi, da se nam jasnih in podrobnih stališč v programu ZKJ in v naši ustavi ni posrečilo dovolj utrditi in uveljaviti v vseh plasteh naše družbe.

»Revolucija je položila trdne temelje in dala široke možnosti za razvijanje novih oblik bratstva in za bogatenje medsebojnih vezi in pomoči pri razvijanju solidarnosti in zaupanja med narodi in delovnimi ljudmi Jugoslavije. Komunisti morajo biti na čelu, kadar razvijamo in poglobljamo socialistične temelje naše večnacionalne skupnosti, hkrati pa se morajo ostreje postavljati po robu nacionalističnim in sovniškim težnjam, ki se ne ujemajo s programom ZKJ in ustavnimi načeli naše socialistične družbe.

KARL KOROSEC, vodja splošnega sektorja v našem podjetju, je bil izvoljen za predsednika Zbora gospodarskih organizacij v občinski skupščini Šiška. Na njegovem odgovornem mestu mu želimo mnogo uspeha

Dne 4. maja 1967 je bil na seji delavskega sveta izvoljen za predsednika delavskega sveta Franc Jevnikar, referent za prevzem v MO

Na prvi seji upravnega odbora našega podjetja dne 8. maja 1967 je bil za predsednika UO izvoljen inž. Franc Gregorič

odgovori na pereča vprašanja

0 osebnih prejemkih za marec 1967

Za marec 1967 je bilo izplačanih na naslov bruto osebnih prejemkov 437.200.345 Sdin. Ta vsota je pomenila le 77,0 % naših zahtevkov po osebnih prejemkih.

In kam je šel ta denar? Odgovor dobimo iz tabele »Neto osebni dohodek za mesec marec 1967«, v kateri so navedene vrste izplačil v čistih zneskih z ustrezno procentualno strukturo, a v zadnjem stolpcu še v odstotkih sestav izplačil nad vsoto EC-1 in EC-2.

Tako razčlenjeni podatki o neto osebnem dohodku za marec 1967 nam dajo naslednjo sliko:

	Sdin	%	%
EC-1	137.657.767	49,08	—
EC-2	136.451.027	48,65	—
Preseg norm	23.057.017	8,22	25,92
VP-42 (80 %)	12.510.230	4,46	14,06
Redni dopust	11.599.919	4,14	13,04
VP-43 (progresija)	11.571.746	4,13	13,00
Težavnost	7.997.759	2,85	9,00
Stalnost	6.719.010	2,40	7,55
Nadure (50 %)	5.632.467	2,00	6,33
VP-42 (100 %)	4.440.120	1,58	5,00
Povračila	2.426.316	0,86	2,73
Nočni dodatek	1.435.538	0,51	1,60
Izredni dopust	1.071.340	0,38	1,20
Avtokontrola	508.000	0,18	0,57
VP-44	-82.595.502	-29,44	—
	280.482.814	100,00	100,00

Če vzamemo za naše »osnovne plače« vsoto vrednosti EC-1 in EC-2 in to štejemo za stoodstotne osnovne osebne prejemke, vstevši tudi nadure, pa jih primerjamo s celotnim izplačilom, bomo tudi tokrat ugotovili, da skupna čista vsota naših osebnih

prejemkov le ni bila pod 100 %, kajti 280.482.814 : 274.108.794 je 1,0233; torej 102,33 %.

Primerjava marčevskih izplačil osebnega dohodka v preteklem letu in letos, izražena v starih dinarjih, pa je naslednja:

	1966	1967	%
bruto osebni prejemki	427.284.893	437.200.345	102,32
število zaposlenih	3573	3283	91,88
povprečni neto mesečni prejemki na zaposlenega	75.474	85.435	113,19

Poglejmo še, kaj navajajo »poročila«, ki nas seznanjajo z rezultati izpolnitve letnega plana do vključno marca 1967:

fakturirana realizacija 24,91 %
skupna proizvodnja 18,99 %
blagovna proizvodnja 15,70 %

In kolikšni bi morali biti ti odstotki?

Če naše stoodstotne planske obveze porazdelimo enakomerno na vse leto, odpade na vsak mesec 8,33 %, torej je orientacijska vrednost za konec marca 25 %; manjše vrednosti pomenijo slabši rezultat. Takemu prikazovanju izpolnjevanja letne-

	Sdin	%	%
EC-1	389.778.172	45,26	—
EC-2	376.504.639	43,72	—
Preseg norm	68.814.884	7,99	24,97
VP-43 (progresija)	33.320.198	3,87	12,10
Redni dopust	32.186.185	3,74	11,68
VP-42 (80 %)	31.309.727	3,64	11,36
Državni prazniki	23.358.432	2,70	8,47
Težavnost	22.530.506	2,62	8,17
Stalnost	20.219.400	2,35	7,34
Nadure (50 %)	18.310.543	2,13	6,64
VP-42 (100 %)	10.942.680	1,27	3,97
Povračila	7.531.435	0,87	2,73
Nočni dodatek	3.589.056	0,42	1,30
Izredni dopust	2.470.717	0,29	0,90
Avtokontrola	1.032.000	0,12	0,37
VP-44	-180.777.553	-20,99	—
	861.121.021	100,00	100,00

Tu smo hoteli samo informirati člane delovne skupnosti in jim posredovati podatke, v katerih bo marsikdo našel odgovor na pereča, bodisi izrečena ali neizre-

ga plana oporekajo zagovorniki dinamičnega plana, ko letne planske obveznosti neenakomerno porazdele skozi vse leto in so bolj skladne s tehnološkim procesom. Toda za zagovornike statičnega plana, kakor tudi za zagovornike dinamičnega plana so stoodstotne postavke letnega plana in končni cilj isti!

Poenostavljeno lahko ugotovimo, da smo tromesečne obveznosti izpolnili le 79,5 odstotno.

V istem tromesečnem obdobju pa je bilo izplačanih 1.335.659.833 starih dinarjev bruto osebnih prejemkov, kar znaša 23,4 % od predvidenih v finančnem planu za leto 1967, oziroma 93,5 % od planiranih osebnih dohodkov za obravnavano tromesečje. Toda teh »le 93,5 %« se neizprosno postavi nasproti 79,5 % izpolnjenih obveznosti.

Zato morajo biti vsi napor celotnega kolektiva usmerjeni k pospešeni finalizaciji, dobri kvaliteti in zmanjšanju proizvodnih stroškov, kar bi omogočilo povečati osebne prejemke. Če napravimo pregled za januar, februar in marec 1967, so znašali povprečni prejemki na zaposlenega:

januar	93.977 Sdin
februar	83.407 Sdin
marec	85.435 Sdin
povprečje	87.606 Sdin

kar predstavlja 11 % povečanja nasproti lanskemu celotnemu povprečju, nasproti istemu obdobju lanskega leta pa celo za 24 %.

Zbirna tabela »Neto osebnih dohodkov za januar, februar in marec 1967«, prirejena tako kot pri dosedanjih mesečnih pregledih, pa izgleda takole:

ŠKODA, KI JO POŽIRA NEVIDNI ZMAJ V NAŠEM PODJETJU

Služba kvalitete je začela izdajati nazorna »Poročila o vrednosti škode«, ki jo s svojim nadzorstvom ugotavlja v našem podjetju, in ki izvira iz pomanjkljive kvalitete izdelkov. Zelo uspela je ilustrativna ponazoritev te škode z zmajem, ki jo požira. Ta zmaj je neviden, a pronicljivemu očesu službe kvalitete kar dobro viden, kakor nam ga kaže slika. Škodo ugotavlja SK (služba kvalitete) po raznih virih: v breme metalurgov, po komisijah, po kontrolorjih, po delavcih in v breme drugih stroškovnih mest. Gornja ponazoritev je iz štev. 2 »Poročil«, in sicer za čas od 1. do 31. marca 1967.

Komisije upravnega odbora

Ob konstituiranju novega UO na skupni seji starega in novega UOP, dne 8. maja 1967 je bil izvoljen za predsednika UOP inž. FRANC GREGORIČ iz PPB, za namestnika pa inž. MILAN ZAVDLAV iz P/FI.

Na prvi redni seji 16. 5. 1967 je UOP imenoval člane svojih komisij.

KOMISIJA ZA GOSPODARSTVO: predsednik inž. Andrej Voje, namestnik predsednika inž. Viktor Nollimal, člani: inž. Marko Celarc, inž. Janez Barlič, Majda Hajrič, Anton Jeretina, Avgust inženir Klemenc, Boris Klemenc, inž. Jakob Krek.

KOMISIJA ZA KADRE: predsednik Janko Kopač, namestnik predsednika Karel Gornik; člani: Ivan Bokal, Stefan Praznik, Zvonimir Volfand.

KOMISIJA ZA TEHNIČNE IZPOPOLNITVE: predsednik: inž. Milan Zavadlav, namestnik predsednika Rudi Jesenšek; člani: Ivan Oven, inž. Franc Seliškar, Andrej Starc, Ludvik Šarf, Niko Vujošević.

KOMISIJA ZA IZDELAVO PREDPISOV: predsednik: inž. Peter Vogrič, namestnik predsednika dr. Branko Alujevič; člani: inž. Jože Lisjak, inž. Mirko Knežević, inž. Primož Legat, inž. Vasilij Možina, Anton Valant, Emil Vogrič, Milan Zajc.

KOMISIJA ZA PREGLED STROJEV, KI GREDO V OBRA TOVANJE: predsednik: Anton Papež, namestnik predsednika Ivan Savor; člani: Ivan Gošte, Ivan Jesenšek, inž. Peter Poženel.

KOMISIJA ZA UGOTAVLJANJE DELOVNIH MEST ZA NAMESTITEV INVALIDOV: predsednik Peter Pongrac, namestnik predsednika Magda Kreft; člani: Avgust Martini, Janez Presetnik, Anton Zevnik.

Ce nekaj zanima tebe, bo gotovo zanimalo še koga. Zato sporoči vsako novico uredništvu —

Seja obratnega delavskega sveta

kakor jo je zabeležil udeleženec

Sejo je vodil dotedanji predsednik delavskega sveta. Tako je običajno na skupnih sejah starega in novo izvoljenega članstva tega temeljnega samoupravnega organa. V kratkem poročilu je predsednik povedal, da je težko pri reševanju vprašanj, prošelj ali pritožb dati komu prednost, zlasti ko gre za stanovanjska vprašanja. Vse pa je obratni delavski svet reševal razmeroma hitro in pravično. Posebej je bilo omenjeno v poročilu vprašanje delitve osebnih dohodkov v delavski restavraciji in priprava pravilnika o delitvi pa še nepravilna bremenitev sektorjev na račun potovanja v inozemstvo. To zadnje trenutno niti nima več pomena, ker ni obračuna po enotah. Udeležba na sejah med letom je bila povprečna. Seje so potekale v mirnem vzdušju in ni bilo razprtij. Še zahvala za pomoč pri delu in želja za uspešno

delo novega obratnega delavskega sveta in že je bil tu predlog: »Volimo najprej predsednika, da ne bo zmanjkalo članov, če izvolimo prej komisije!«

Za predsednika sta bila predlagana dva kandidata. Eden ni bil navzoč zaradi izmenskega delovanja, zvoljen pa je bil tisti, ki je bil navzoč.

Predlagana razrešnica komisiji za sprejem in odpoved delovnih razmerij je bila sprejeta. Nekdo je zahteval poročilo o reševanju vprašanj s tega področja. Pojasnilo je bilo kratko in jedrnat:

»Vsa vprašanja smo reševali hitro in dosledno.«

Nekateri so menili, da bo delo te komisije vedno težje in odgovornejše. Ob izbiri kandidata je bilo slišati mnenje, naj bo predsednik te komisije človek z občutkom za socialne zadeve.

Za predsednika naslednje komisije je bila predlagana tovarišica. Branila se je.

»Nekje moraš tako in tako biti.« je nekdo pribil.

Čez nekaj časa je sledil revanš! V komisijo je bil predlagan tovariš, ki se je malo poprej odločno zavzel za to, da bi bila izvoljena tovarišica.

»Če si ti mene, bom jaz tebe,« je dejala tovarišica, ki mora tako in tako nekje biti...

Smeh! Komisija za delitev osebnih dohodkov, komisija za pravilnik o delitvi osebnih dohodkov, ta komisija, ona komisija, cela vrsta komisij. Ali ni premalo članov, ki bi lahko prevzeli odgovornost v teh organih? K sreči je dovolj drugih članov kolektiva, ki so tudi lahko člani komisij...

Neka članica, ki ji še ni potekel mandat, je bila neaktivna.

Namesto nje so izvolili v komisijo drugega člana.

Zapletlo pa se je pri komisiji za nabavo obratnih sredstev in odpis ter HTV. Ne vem, če sem jo prav imenoval, kajti ob tako pestrem izboru je to mogoče, zlasti za novince. Ta komisija baje ni imela nobenega dela. Vzrok?

»Pri nas so zmešane poti pristojnosti, zmešani so tudi nivoji odločanja. Nekateri organi bi morali imeti pri odločitvah bolj proste roke in več pristojnosti.«

Vsekakor zdrava misel.

Človek dobi vtis, da veliko članov kolektiva deluje v teh ali onih organizmih, da so sploh vsi vključeni v organe, da je skratka samoupravni mehanizem prodrl v vse pore dela in življenja. Če bi se tega vsi zavedali, bi bilo morda ob težkih pogojih gospodarjenja nekoliko lažje.

KV

Stimulacija in vzgoja odgovornosti

V tej in prihodnji številki našega časopisa bomo objavili nekaj odlomkov iz razprave, ki jo je žirija za oceno prejetih prispevkov po razpisu tem sindikalne podružnice Litostroja o osebni odgovornosti strokovnih in vodstvenih kadrov, članov organov upravljanja in delovne skupnosti ter kolektivni odgovornosti organov upravljanja in delovne skupnosti ocenila s prvo nagrado. Razprava je rezultat kolektivnega dela v kadrovskem sektorju in je bila izročena pod avtorsko oznako »Kadroviki«. — (Op. uredništva)

I. Dosedanja izhodišča za odgovornost

Ko govorimo o odgovornosti v zvezi z delom, imamo skorajda vselej v mislih odgovornost z vidika individualne kršitve delovne dolžnosti oziroma povzročene škode.

Ne zavedamo pa se, da je to v bistvu še vedno na pozicijah odločitve vključitve delovnega človeka v določeno delovno organizacijo, čeprav je po temeljnem zakonu o delovnih razmerjih (88. člen) odgovornost delavcev na delu in v zvezi z delom sredstvo, da delovna skupnost zagotovi uresničevanje delovnih in poslovnih nalog delovne organizacije kakor

tudi pravic, ki jih imajo delavci na podlagi dela.

Dosedanja miselnost pomeni torej, da štejemo kar naprej odgovornost zgolj za posledico konflikta dveh interesov, pri čemer sta si v določenih okoliščinah navzkriž pravna oseba kot nosilec posplošene koristi in posamezni delavec kot fizična oseba s svojimi ločenimi koristmi.

Takšno pojmovanje ima seveda svoje opravičilo v dejstvu, da oba interesa nista vselej enako utemeljena, ali pa je utemeljenost samo navidezna oziroma le delna.

Zato je prav, da ne zanemarjamo te plati odgovornosti skozi vse njene faze:

— od objektivne ugotovitve, kje so resnične koristi in kako so prizadete,

— do individualizacije krivde in sankcij zanjo.

Vendar ne moremo reči, da smo v tem pogledu venomer dosledni in enako pozorni.

Doslej smo še vedno vajeni, da se lotevamo reševanja takih primerov z vidika formalne zagotovitve pravnega varstva, da se dožene krivda in odmeri odgovornost, medtem ko ne izhajamo iz pravilnejše razčlenbe koristi, ki naj bi si bile navzkriž.

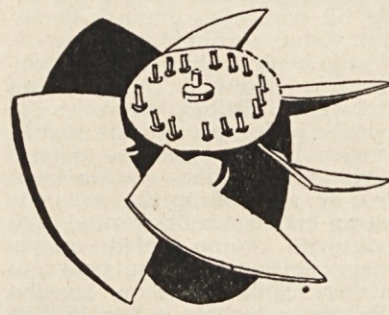
Enostavneje rečeno, naša skrb velja zlasti postopkom za ugotovitev že manifestiranega konflikta s stališča krivde in ukrepov zoper povzročitelja. Zato so splošni in posamični akti oblikovno zadovoljivi in je vedno

manj primerov enostranskih ali samovoljnih odločitev.

Manj pozorni pa smo pri opredelitvi samega interesa s stališča delovne skupnosti in posameznega njenega člana. Glede tega se bolj ali manj omejujemo na deklarativna določila o združenem delu, o medsebojnih pravicah in dolžnostih ter njihovi nerazdružljivosti z vidika odgovornosti, če niso v celoti in nepristransko priznane, oziroma če niso dosledno in prizadevno izpolnjene.

To se pravi, da so v naših statutih in splošnih aktih zadevna načela izražena, a nikakor ne dajemo pravega odgovora na vprašanje, kaj naj to pomeni in kdo je resničen krivec, če pride do konflikta.

Najmanj jasni in najmanj dosledni smo ponavadi pri vsebinski opredelitvi odgovornosti na splošno in znakov njenih specifičnih oblik, kot se pojavljajo in so bolj ali manj prisotne v sleherni delovni skupnosti. Značilno je tudi, da v samoupravnih aktih ne

jemljemo uveljavljanja odgovornosti kot obveznost in da zaradi tega ostane odgovornost še vedno le oblika prisilitve, ne pa odraz dogovorjenih posledic prekršitve medsebojnih dolžnosti na podlagi svobodno združenega dela z delovnimi sredstvi, ki so družbeno lastnina.

Potemtakem bo držalo, da smo premalo storili glede tega, in je

utemeljeno spoznanje, da so dosedanja izhodišča za odgovornost preozka. S tem pa je hkrati ob razložen sklep, da jih moramo razširiti in postopoma povsem spremeniti.

Če se, na primer, bežno ozremo na statut Titovih zavodov Litostroja iz 1964. leta, najdemo v njem naslednjo klasifikacijo odgovornosti:

a) v 42. členu: Samoupravljanje v tej delovni organizaciji in vse njegove oblike so hkrati pravica in dolžnost slehernega člana te delovne skupnosti kot upravljalca. Iz tega izhaja tudi odgovornost za kršitve samoupravljanja zlasti z vidika prekršitve pooblastil, zlorabe pravic oziroma kratenja pravic posameznim članom te delovne skupnosti ali organom upravljanja v okvirih njihovega delovnega področja, neizpolnjevanja dolžnosti, povzročitve materialne škode delovni organizaciji, delovni in organizacijski enoti ali posamezniku.

b) v 43. členu: Pravice in dolžnosti po tem statutu so v medsebojni odvisnosti in so člani te delovne skupnosti med seboj enakopravni v uresničevanju določil o samoupravljanju. V organizaciji dela in v upravljanju mora priti do izraza dejanska strokovna izobrazba in delovna sposobnost vsakega posameznega delavca. Z večjimi sposobnostmi je zvezano tudi prevzemanje zahtevnejših in odgovornejših del in dolžnosti. Zagotovljeno mora biti ravnotežje med nalogami in dolžnostmi na eni strani ter pooblastili in odgovornostjo na drugi strani.

Vendar tako opredeljena odgovornost v pogojih samoupravljanja ni zmeraj sankcionirana, ali pa sta formalna in materialna zakonitost oziroma statutarnost splošna, kakor se kaže v materialni koncepciji po pravilniku o odgovornosti delavcev v isti delovni organizaciji (13. člen), ko so kot hujše kršitve delovne dolžnosti določeni:

a) v 28. točki: oškodovanje podjetja s sklepanjem neugodnih pogodb ali poslov, ki povzročijo materialno škodo, oziroma dajanje nasvetov, ki imajo za posledico sklenitev take nepravilne in za podjetje škodljive pogodbe;

b) v 39. točki: neupoštevanje sklepov in drugih predpisov organov delavskega samoupravljanja oziroma organov in pristojnih oseb v podjetju v zvezi z delom in rednim poslovanjem podjetja;

c) v 40. točki: kršitve pravic in dolžnosti v zvezi z delom organov samoupravljanja.

II. Poglavitne osnove za odgovornost

Slehera poenostavitev odgovornosti bi bila zmotna. Tega ne

dopušča že samo spoznanje, da je odgovornost posledek nerazdružljivosti pravic in dolžnosti, kakor izhaja iz združenega dela.

Na prvi pogled se morda zdi, da je naše materialno pravo ubralo pot takšne poenostavitve, ko je v temeljnem zakonu o delovnih razmerjih opredelilo odgovornost delavca delovni skupnosti v klasičnem smislu kršitve delovne dolžnosti (88. člen) in materialne škode (94. člen), medtem ko je hkrati opustilo odgovornost kot izhodišče pri ugotavljanju

nju delovnega prispevka (80. člen).

Vendar nas pazljivejša analiza samega temeljnega zakona o delovnih razmerjih, da ni tako in da so še druge oblike odgovornosti, s katerimi naj si delovna skupnost zagotovi uresničitev delovnih in poslovnih nalog delovne organizacije in pravic, kot naj jih imajo oziroma morajo imeti njeni člani na podlagi dela.

Prvine širše odgovornosti po omenjenem zakonu najdemo, na primer, v odgovornosti do dela in do drugega delavca (11. člen). za samoupravnost in enakopravnost oziroma za prisilitev ali samovoljo pri nastajanju in urejanju delovnih razmerij (13. člen), kot tudi v ponovnem (cikličnem) razpisu vodilnih delovnih mest (33. člen) in v preverjanju strokovne sposobnosti z vidika zahtev delovnega mesta (105. člen).

Nadalje imamo opravka z odgovornostjo po temeljnem zakonu o podjetjih z ozirom na samoupravne organe, ki so za svoje delo odgovorni delovni skupnosti (7. člen), in direktorja, ki je za svoje delo osebno odgovoren delavskemu svetu, upravnemu odboru in delovni skupnosti poleg odgovornosti družbeni skupnosti z vidika z zakonom določenih obveznosti podjetja (53. člen). Tudi številni drugi zakoni določajo odgovornost posameznikov poleg kolektivne odgovornosti, ki je tedaj zapretna delovni organizaciji kot pravni osebi oziroma kot nosilcu razmerij, v katerih nastajajo okoliščine za takšno odgovornost.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Preveč nas je ...

Polegel se je vihar negotovanja, ki ga je povzročila uvedba analitične ocene delovnih mest. Nekaj izrazitih deformacij, pravijo, bo popravilo novo izvoljeno samoupravno telo za vrednotenje delovnega prispevka.

Novi pogoji gospodarjenja, kot to večkrat slišimo in beremo, pa so prinesli nov fenomen:

»PREVEČ NAS JE,« pravijo nekateri.

Vreča z denarjem, ki tudi sicer ni najbolj polna, je razdeljena med preveč tistih, ki delajo (in tudi takih, ki malo manj delajo). Kdo bo potemtakem moral zapustiti delovno mesto in si poiskati delo drugje, v drugi dejavnosti?

Predlog za zmanjšanje je prišel z vrha. Za desetino v vsaki enoti oziroma sektorju nas mora biti manj, da bo normalna zasedenost delovne sile ob določenem obsegu proizvodnje...

Nesmisel!

Drug predlog je bil realnejši. V vseh enotah in sektorjih ni mogoče enako zmanjšanje. Nekomu se je posvetilo, da je treba upoštevati tudi strukturo.

Prišel je predlog enot, predlog kadrovske službe...

Žoga sem, žoga tja...

Zdaj počasi postavljamo predvideno stanje zaposlenih. Tu in tam je na dnevnem redu kaka odpoved delovnega razmerja. Nevarno je to področje! Zakon o delovnih razmerjih stoji na preži. Obratni delavski svet ima težko delo. Nedisciplina, pijančevanje in možnosti preživljanja na kak drug način so nekateri od kriterijev, ki so na voljo samoupravnemu organu. Ne gre samo za opredelitev števila, tudi imena je treba imenovati. Imenovani so sodelavci. Vsi pa smo ljudje! Izhod iščemo na človeški način.

»Zakaj moramo biti mi prvi? Ko bodo v drugih enotah in sektorjih začeli izdajati odločbe o ukinitvi delovnega razmerja, bomo pa še mi,« pravijo samoupravniki.

Kolektivni pa se obetajo boljši časi. Kaže, da bo dela dovolj. Tedaj ne bomo imeli časa razpravljati o tem, koliko nas je preveč.

KV

Govorice

Ko sreča Litostrojčan znanca na ulici, je skoraj zanesljivo, da mu med prvimi vprašanji — včasih še prej kot o zdravju in splošnem osebnem počutju — zastavi skrivnostna vprašanja: »Ali je res, da pri vas prejimate samo 80-odstotne plače? Ali je res, da boste začeli izdelovati avtomobile — govori se o »hroščih«? Ali res odpustate delavce? Ali ne bi raje izdelovali šivank ali otroških igrač? Ali...?«

Litostrojčan, ki misli s svojo glavo, sicer pa v tovarni prizadevno dela, da bi izpolnil svoje delovne naloge in si z njimi zaslužil svoje prejemke, skomigne ob takšnih in podobnih »skrivnostnih« vprašanjih z rameni in morda še sam vpraša radovedneža: »Kje pa si to pobral?«

Včasih je to za zamašitev zlobnih ust dovolj. A včasih te zamiče in še sam vprašaš, od kod te čudne govorice. In navadno ti skrivnostni spraševalec brž postreže: »Zvedel sem od vaših ljudi... Nekaj bo že res.« Da, od naših ljudi!... Toda — kakšnih? Tistih, ki vedo, kaj delajo in kaj dela Litostroj? Tistih, ki hodijo na seje delavskega sveta in se za res zanimajo za probleme podjetja? Tistih, ki govorice preverjajo in jim ne nasedajo? Tistih, ki svojega šefa ali kogar koli, ki jim lahko kaj pove, zmeraj vprašajo, če česa ne vedo? Tistih, ki se zavedajo težav, a iščejo tudi pota za njih rešitev? Skratka, tistih, ki jim je Litostroj, ker delajo v njem, nazadnje vendarle in samo »njihovo« podjetje, kakor bi jim bilo njihovo vsako, v katerem bi delali?

Ne! Noben zunanji radovednež ne more od teh in takšnih ljudi pričakovati nobene — prav nobene — »govorice«. Od njih lahko zve samo resnično in preverjeno, ne pa »skrivnostno« resnico. Od njih lahko zve, da je tudi v Litostroju 2 krat 2 je 4, ne pa pet, tri ali šest, kajti njihov ponos, zavzetost za delo in uspeh podjetja, predvsem pa njihova privrženost delovni skupnosti, v kateri so, v kateri živijo, delajo in ustvarjajo zase in za druge, ki prav tako živijo, delajo in ustvarjajo z njimi, jim branijo, da bi z lažmi in »skrivnostnimi« govoricami pljuvali v svojo skledo — v skledo, iz katere jedo.

In vendar — govorice so! Govorice »iz prve roke« — od naših ljudi!... Ali pa so ti ljudje zares »naši«? In predvsem — ali so takšni ljudje zares zavzeti »delovni« ljudje?

Na srečo so med nami v večini tovariši, ki o tem resno dvomijo. A zakaj jim tega ne bi povedali tudi v obraz, zlasti še, če jih in kadar jih zalotijo pri »govoricah«, ki so, a so vendarle samo — govorice...

Litostrojčan

Pred novimi naročili

Energoprojekt iz Beograda prevzema engineering za izgradnjo hidroelektrarne DONKEA V GVINEJI. V tej afriški državi že dobro poznajo jugoslovanske projektante, gradbena podjetja in proizvajalce. Med njimi si je pridobilo reputacijo tudi naše podjetje, saj sta tam od leta 1964 v obratovanju dve naši Francisovi spiralni turbini po 6.860 KS v HE Grandes Chutes, ki sodi k istemu energetskemu sistemu.

HE Donkea bo opremljena z dvema agregatoma z navpično gredjo po približno 8.000 kW. Turbini bosta po svoji velikosti prav taki, kot smo jih dobavili za etiopsko elektrarno Tis Abba, le da bodo v Gvineji delale na padcu 74 m, kar je 60% več kot v Etiopiji. Tako za izdelavo žal ne bo mogoče uporabiti iste dokumentacije. Razgovori z Energoprojektom za dobavo dveh turbin s pomožno opremo in žerjavom potekajo ugodno in so v zaključni fazi.

Izvozni oddelek je za HE Donkea že izdelal delovni nalog za pripravo delavniške dokumentacije. Treba bo namreč pohiteti, saj mora po sedanjem programu dobava opreme slediti že ob koncu prihodnjega leta.

Trenutno pripravljajo v projektivi HE po posebni pogodbi dokumentacijo za glavni projekt HE SKOPJE, ki bo dovajala vodo v akumulacijsko jezero HE Senj. Pripravljajo vse tiste načrte, ki jih je treba dati gradbeniku, da lahko prične z gradnjo elektrarne in da prilagodi dimenzije temeljev naši opremi. Prav pogodba za to delo, ki je bila podpisana pred nekaj meseci, je pričala o resnosti namere, da investitor prične z gradnjo.

Ta namera je sedaj dokončno potrjena z razgovori o dobavi opreme za HE Skopje, ki se bližajo uspešnemu zaključku. Elektrarna bo opremljena s Francisovo spiralno turbino z navpično gredjo. Razvijala bo 32.000 KS na padcu 56 m. Po svoji velikosti sodi torej k turbinam, ki smo jih dobavili za HE Peručo in HE Mechra Klilo v Maroku.

Navedli smo samo dva objekta, za katere ob času poročanja lahko trdimo, da je oprema zanju tik pred naročilom. Prihodnjič bomo povedali kaj več. Pričakujemo ugodnih novic iz Irana, kjer se naši predstavniki pogajajo o dobavi turbin za HE MAHABAD, predvsem pa nas navdaja z optimizmom obisk naše delegacije v SSSR v zvezi z naročilom za HE Djerdap.

L. Š.

IZ ZGODOVINE LITOSTROJA

GUSTAV TÖNNIES (1814 - 1886)

Že več kot sto let je tega, kar so zgradili prvo vodno turbino na Slovenskem. Da bi se vsaj malo oddolžili neštetim požrtvovalnim, iznajdljivim in delovnim ljudem ter njihovim žuljavim rokam, je podjetje Litostroj že v letu 1957 izdalo brošuro z naslovom »100 let turbinske tradicije«, kjer je izčrpno in temeljito popisana vsa zgodovina izdelovanja naših turbin. V želji, da bi se ljudje še podrobneje seznanili z začetkom in kasnejšim razvojem izdelovanja turbin, je naše uredništvo pričelo v letu 1966 objavljati članke inž. Leopolda Šolca pod naslovom »Iz zgodovine Litostroja«, kjer je med drugim govora tudi o deležu in pomembni vlogi inž. Schneiterja, ki je ustanovil podjetje za gradnjo vodnih turbin. To podjetje je vzgojilo znatno število prepotrebnih domačih strokovnjakov, domačih tehničnih ljudi, ki so mimo turbin in regulatorjev poznali tudi vso opremo mlinov, žag in lesnih obratov.

Poleg inž. Schneiterja, Samasse ter inž. Boštarnja je prispeval k razvoju turbinske industrije pri nas viden delež tudi Gustav Tönnies, ki vam ga predstavljamo v naslednjem orisu njegovega življenja.

Ta članek je izšel v knjigi »Naši znameniti tehniki«, ki jo je izdala in založila Zveza inženirjev in tehnikov Slovenije. Članek pa sta napisala Albert Struna in K. Kobe-Arzenšek.

Janez Ludovik Gustav Tönnies — ali kakor se je pozneje podpisoval — Gustav Tönnies, ustanovitelj velikega ljubljanskega podjetja, se je rodil 16. 1. 1814 v Stralsundu na Pomorjanskem kot sin ladijskega tesarja, ki se je bil tja preselil baje iz Smaalanda na Švedskem. Ko se je izučil tesarstva, se je mladi Gustav v letih 1830—1839 odpravil na splošno udomačeno potovanje kot tesarški pomočnik; prepotoval je vse nemške dežele od Hamburga do Dunaja, bil pa je tudi v Švici in Franciji, na Švedskem in Norveškem in celo v Rusiji. Leta 1842 se je zaposlil kot tesarški polir pri mestnem tesarstvu mojstru Ohmeierju v Gradcu, vrhu tega pa izvrševal tudi stavbno ključavničarstvo.

Ko je leta 1845 inž. Josip Benedikt Withalm zidal ljubljanski Kolizej, je poslal Ohmeier Tönniesu v Ljubljano, da postavi za to ogromno stavbo ostriše.

To prvo Tönniesovo delo je bilo podjetniku Withalmu zaradi dovršenosti in brezhibnosti zelo pogodu. Zanj je izvedel tudi tedanji ljubljanski župan Janez Nepomuk Hradecky, ki je Tönniesu ponudil, naj ostane v Ljubljani za mestnega tesarkega mojstra. Ponudbo je Tönnies sprejel, opravil leta 1846 skušnjo za tesarkega mojstra in ustanovil podjetje, ki ga je z veliko pridnostjo in spretnim izrabljanjem takratnih ugodnih pridobitnih razmer, ko so po naših tleh gradili južno železnico — progo iz Ljubljane do Trsta — s časom razširil v splošno stavbno podjetje. Medtem ko je leta 1847 na takratni Dunajski cesti št. 21 pričel delati z 12 tesarji, je pozneje v svojih podjetjih zaposloval od 460 do 600 delavcev. Jemal jih je skoraj vse samo iz vrst domačinov, jih dobro plačeval in skrbel tudi za njihovo strokovno izobrazbo; zato je bil pri delav-

stvu tudi spoštovan in priljubljen. Na takratni Dunajski cesti št. 35 je zgradil na kraju, kjer so stale pozneje Strojne tovarne in livarne, prvo parno žago in pokupil okoli nje 70.000 kvadratnih metrov sveta, ki ga je do zadnjih let označeval deloma podrti zid ob takratni Dunajski cesti ter ob Smoletovi in Kobariški ulici. V tem času je izvrševal ob tvorni podpori župana Hradeckega in trgovca Ivana Bernbacherja vsa stavbna dela na železniških postajah nove južne železnice in si pridobil kamnolome v Nabrežini in na Repentabru; dokončal je razširitev Madilove predilnice v Koldvorski ulici; na novo je leta 1858 zgradil del pogorele cukrarne na Poljanskem nasipu; izvršil v letih 1870—1871 vsa tesarška, mizarska in ključavničarska dela na gorenjski (takratni Rudolfovi) železnici od Ljubljane do Trbiža; sezidal je leta 1866 veliko Koslerjevo pivovarno v Šiški; leta 1871 pa Tschinklovih sinov tovarno kanditov. V letih 1872 do 1873 se je udeležil gradnje tobačne tovarne na Tržaški cesti, sezidal večino pristanišč v Trstu, postavil železni Hradeckega most med Trančo in Jurčičevim trgom, izgotovil povečavo in prezidavo tržaškega kolodvora in še mnogo drugih zgradb.

Ko se je leta 1871 zvezal s Filipom Dobnerjem, bivšim ravnateljem opuščeni fužini in strojni tovarni v Dvoru pri Žužemberku v skupno tvrdko »Tönnies in Dobner«, je ustanovil poleg že obratujoče parne žage, stavbne mizarnice, tovarne za parkete in stavbno okovje še železolivarno in tovarno strojev. L. 1880 se je z Dobnerjem razšel in vodil naprej dve ločeni podjetji z imenom »Gustav Tönnies, stavbno podjetje« in »Gustav Tönnies, strojna tovarna in železolivarna«. Za potrebe podjetja si je leta 1883 razširil že obstoječo opekarno v Kosezah pri Šiški in jo opremil s krožno pečjo, prvo na Kranjskem. Njegovo stavbno podjetje je bilo do ustanovitve Kranjske stavbne družbe leta 1873 največje industrijsko podjetje v Ljubljani in je tudi po ustanovitvi te družbe cvetelo s sodelovanjem njegovih sinov Gustava, Adolfa in Viljema do začetka prve svetovne vojne. Dne 12. septembra 1886 je Gustav

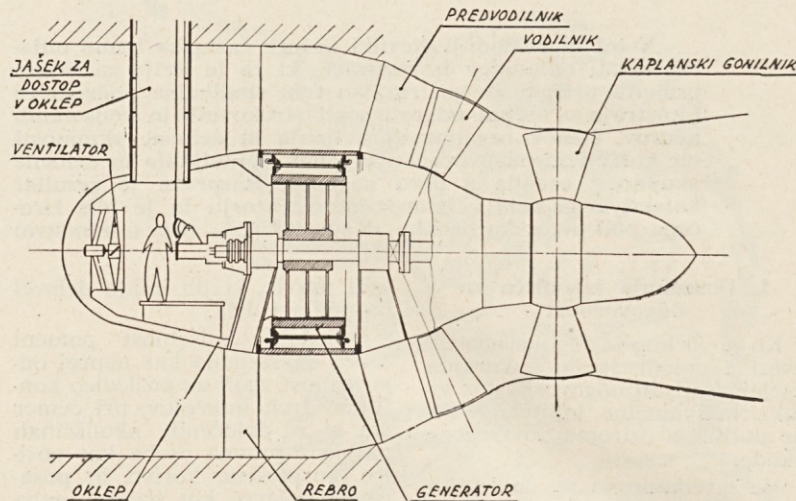
Tönnies sklenil uspehov polno življenje. Razen že naštetih sinov je imel Tönnies še dva sina in štiri hčere iz zakona z Ljubljanko Malko Malovrhovo, hčerko gostilničarja Marka Malovrha z Rimske ceste, s katero se je poročil leta 1849.

Stavbno podjetje Tönnies je v tem času do prve svetovne vojne opravilo veliko število večjih del in gradenj, od katerih naj naštejemo samo nekatera: leta 1892 rezervoar ljubljanskega vodovoda nad Tivolijem in sedanje operno gledališče, leta 1899 prvo (poznejšo humanistično) državno gimnazijo in mestno ubožnico, leta 1900 cerkev na Bledu, leta 1906 mestni dekliški licej in »Mladiko«, leta 1907 Krisperjeva skladišča na kraju pogorele Tschinklove tovarne, leta 1908 baziliko v Rajhenburgu (sedaj Brestanici), itd.

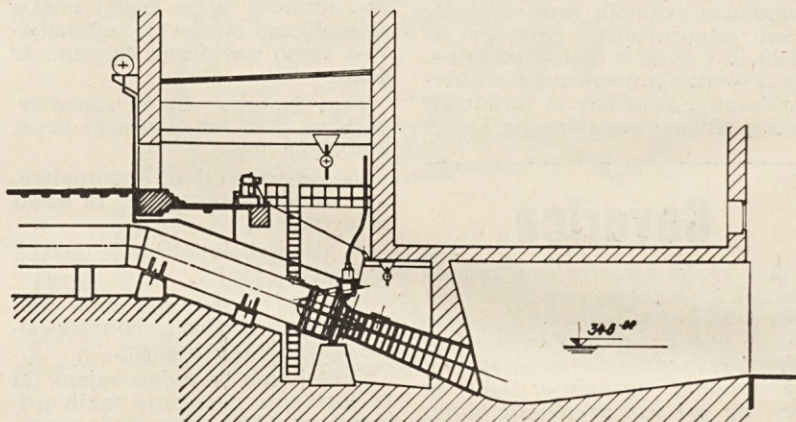
Tudi Tönniesovi strojni tovarni lahko pripisujemo vidne uspehe pri gradnji strojev za obdelovanje lesa, ki je bila močno aktivna veja v tej tovarni, s katero si je v stari Avstriji pomagala do trdnega slovesa. Poseben oddelek je bil namenjen gradnji modernih vodnih turbin in regulatorjev, Francisovih turbin najmodernejše konstrukcije in z največjimi izkoristki, Peltonovih koles za visoke padce, precizijskih regulatorjev itd., o čemer so patenti pripravljeni, kakor navaja izvirna, še zdaj ohranjena naslovna stran kataloga iz časov pred prvo svetovno vojno. Med najpomembnejše uspehe na področju turbin lahko štejemo izvedbo Peltonove turbine iz leta 1914 za elektrarno v Žirovnici, ki je bila

KONČNO PRVA CEVNA TURBINA

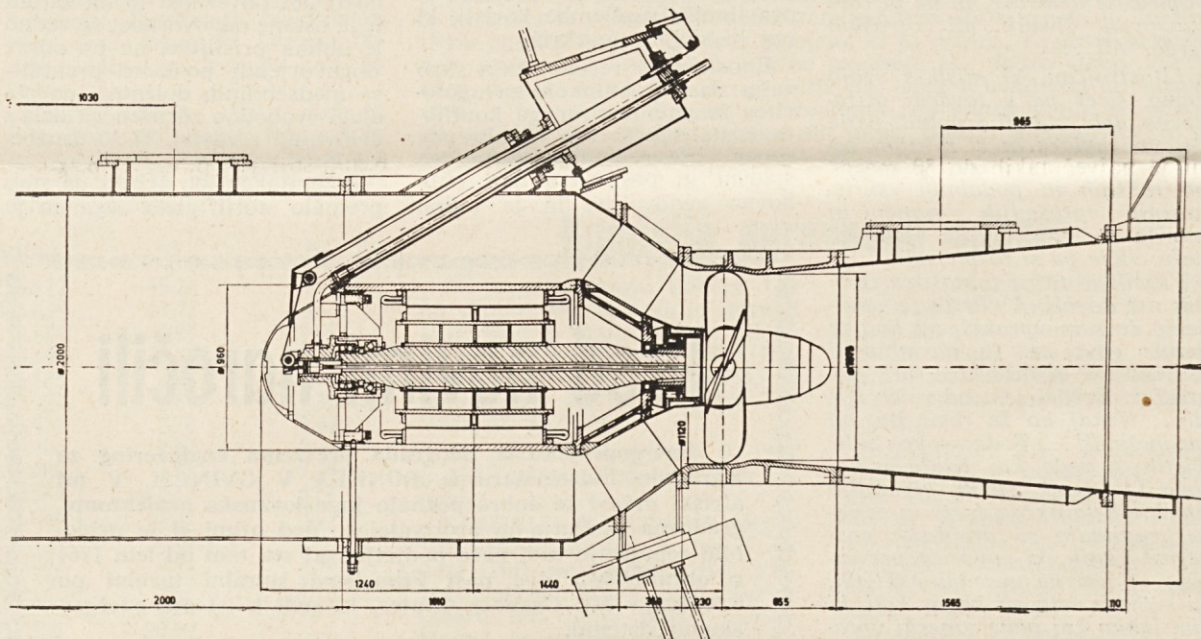
Te tehnične risbe so v prejšnji številki lista izpadle zaradi tehničnih težav. Risbe spadajo k članku inž. Leopolda Šolca. Avtorju članka in bralcem se zaradi tega opravičujemo.

Zasnova cevne agregata za energetske stopnje na Spodnji Savi

Projekt dispozicije preizkusnega cevne agregata v HE Sava, Kranj

Podolžni presek kranjskega preizkusnega cevne agregata

prva večja javna elektrarna pri nas.

Takoj po prvi svetovni vojni leta 1919 se je Tönniesova strojna tovarna skupno s Samassovo

in Žabkarjevo vključila v domačo delniško družbo z imenom »Strojne tovarne in livarne d. d.«. S tem je tradicija v tej stroki dobila nove nosilce, domače strokov-

njake, toda tudi Tönniesovemu rodu je treba priznati del deleža, ki ga je vsaj posredno prispeval k strokovni vzgoji naših delavcev, tehnikov in inženirjev.

Ko je zazvonilo poldne, so se Blaževi in Munkačevi ljudje drug za drugim dvignili in odšli na šiht, na zadnji šiht. Ne zaradi vina, ki so ga popili, mnogo bolj zaradi novice, ki jim jo je prinesel Bergmann, jih noge niso nosile in tudi pogled jim ni bil jasen. Opetekali so se mimo fužinarskih stavb in hiš, mahali z rokami, nerazumljivo mrmrali predse in merili cesto, na kateri je ležalo toplo aprilsko sonce.

Ko so prišli k pečem, sta Vrtačnikova in Roblečkova skupina končavali zadnji šarž. Znojne in sajaste obraze je spreletel zadovoljen nasmehek, ko so zagledali znamenito.

»Hudičevo vroče je danes,« je zabrundal Svetelj.

»Saj je zadnjič!« je zaklical Blaž z grenkim poudarkom.

»Kako, zadnjič?« se je zavzel Svetelj.

»Vi ste že opravili, za danes in za zmerom!«

Svetelj se vedno ni razumel.

»Kako, opravili?«

Anton Ingolič

»Že v ponedeljek bodo začeli odvažati stroje...«

»Govori, Blaž!« je zaklical Vrtačnik nestrpno.

»Stroje bodo odpeljali, stavbe porušili, peč razdrli. Tule, kjer smo topili, kuhali in kovali železo, se bodo kmalu pasle kože in ovce.«

»Prekleti kapitalisti!« je zaklel Trbevc.

»Kaj zdaj?« je zategnil Svetelj.

»Ti že veš!« se mu je Blaž posmejal in s tem poravnal račune, ki sta jih imela med seboj.

A Svetelj se je že zbral.

»Jaz bom že zlezel na zeleno vejo. Ti bi še laže, če ne bi...«

»Molči!« ga je Blaž ostro zavrnil in stopil k peči.

Zares, pri pečeh že dolgo ni bilo tako vroče. Zbal se je, da je vročina zares prevelika. Dolgo jo je meril z licem in pogledom.

Svetelj se je pri priči izgubil,

ZADNJI ŠIHT

Vrtačnik in ostali pudlarji prejšnje izmene pa so tavalj sem in tja, vzeli to in ono orodje v roke in ga spet odložili, vprašali kaj tovariše pri pečeh ter zbegano gledali drug drugega. Naj se res odpravijo domov, da se sem nikoli več ne vrnejo?

»Blaž, čuj, Blaž!«

»Konec! Schluss!« je metal Blaž iz sebe. »Ostane nam samo Amerika!«

»Amerika?«

»Da, Amerika. Na Koroškem ni dela, v Avstriji ga sploh ni, v Ameriki pa ga je dovolj, tako pravijo.«

»Kdo pravi?«

»Pri Gertu je mešetar, ameriški mešetar.«

»Ničesar ne razumem...«

»Tudi jaz ne...«

Grodelj se je že topil. Stari Konečnik ga je začel mešati, a bil je zaradi popitega vina in vsega, kar je izvedel, tako slab, da je

(Odlomek iz povesti
»UGASLA DOLINA«)

komajda dvigal železni drog, Tonej pa se je odtegoval delu, češ, če je res zadnjič, kaj bi se pretegoval, poleg tega pa je imel glavo polno Brezovarjevih besed o Ameriki.

»Konečnik, sedite tja! pred pudlarno in odpočijte si, ti, Tonej, pa pojdi s poti, bom jaz mešal!« je zaklical Blaž in spodil oba Konečnika od peči.

Bolje je delati, bolje se je kopati v znoju, kajti misel je težja kot železni drog in tudi bolj vroča kot ognjeni zublji v peči. Vendar tudi z delom ni mogel pregnati žgočih misli in spominov, ki so od vseh strani silili vanj. Da bi jih pregnal, je divje zasajal drog s kavljem na koncu v žareče testo, ga preobračal in suval z njim na levo in desno. Nove in nove plasti testa je spravljal k plamenu, k zraku, da bi zgorelo poslednje žveplo in bo jeklo čim bolj pripravno za kovanje.

Slednjič je testasto gmoto raztrgal v manjše kepe in začel vsako zase valjati po peči. Čeprav je v peči vse žarelo, ni samo čutil v rokah, marveč je tudi videl, kako se je kepa zgoščala in strjevala. Ko je bila zgnetenjena prva kepa, jo je potisnil na stran in se lotil druge. Utrujenosti ni čutil, znoj si ni brisal več s čela, težki železni kavelj mu je bil pokoren pri četrti kepi kakor pri prvi, le z njega je teklo huje in huje.

»Kladivo!« je zaklical hropeč.

Pograbil je klešče in odnesel kepo pod kladivo. Trbevc je že čakal.

»Bum, bum!« je začelo kladivo udarjati po razbeljeni kepi. Na vse strani je pršilo iskre, zemlja pa se je tresla od udarcev.

»Kje je Krpuh?« je Blaž vprašal nasajeno, ko se je po nekaj udarcih ozrl po pudlarni in videl, da Trbečevega pomočnika še ni.

»Kje drugje,« se je zasmejal stari kovač, »če ne pri dekletu. Pri Faniki ali kateri drugi!«

Sele ko sta imela pod kladivom tretjo klado, se je pritresel v pud-

26 naših elektrarn

Skupnost jugoslovanskega elektrogospodarstva je pred kratkim izdala naslednjo prognozo: »Stanje v akumulacijskih jezerih je zelo ugodno, v skladiščih termoelektrarn pa je dovolj premoga. Le nepredvidene tehnične poškodbe bi lahko zavrele razvoj proizvodnje električne energije in oskrbovanje njenih potrošnikov.« Po mnenju skupnosti prvič po več letih ni sedaj v energetskega sistema problemov z napetostjo električnega toka in njegovo frekvenco.

Toda vprašajmo se, ali se je elektrogospodarstvo v Jugoslaviji zares stabiliziralo in ali so pogoj dejansko normalizirani in celo izboljšani. Če pogledamo nekaj števil, ugotovimo, da so lani jugoslovanske elektrarne proizvedle skupaj 17.174 milijonov kilovatnih ur električne energije, kar predstavlja 1651 milijonov kWh več od proizvodnje v letu 1965. Od tega je 9880 milijonov kWh iz HE in 7294 milijonov iz TE. Za letošni računamo, da bo proizvodnja dosegla približno 18,5 milijard kWh. V Jugoslaviji se proizvodnja povprečno letno zviša za 15% kar pomeni eno od prvih mest na svetu, saj drugje zasledimo povečanje le od 5–10 odstotkov. V Beogradu n. pr. so porabili v letu 1962 700 milijonov kWh, leta 1964 pa že 1050 milijonov in leta 1966 celo okoli 1,5 milijarde kWh.

Po ocenah strokovnjakov bomo v prihodnjih 5 letih potrebovali nad 30 milijard kWh električne energije, a proizvodnja leta 1972 naj bi bila 35–40 milijard.

Po vodni moči smo na tretjem do četrtem mestu v Evropi (skupno 66 milijard kWh, od katerih je trenutno izkoriščenih le okrog 16%); prav tako imamo mnogo zaloga nizkokaloričnega premoga, ki je zelo primeren za pogon velikih termoelektrarn; razen tega ekonomsko izrabljamo tudi precejšnje količine nafte in zemeljskega plina.

V preteklih 22 letih smo zgradili 131 elektrarn. Toda med temi je največ takih do 50 megawatov; to je razumljivo, če upoštevamo počasnejši razvoj gospodarstva in željo, da bi čim prej in s čim manjšimi sredstvi prišli do zadostne količine električne energije. Vse to nam je omogočilo, da se je proizvodnja povečala od 1150 milijonov v letu 1946 na več kot 1,7 milijarde kWh v preteklem letu.

Ekonomska moč naše države je porasla toliko, da lahko gradimo mnogo zahtevnejše gospodarske objekte, ki bodo prav gotovo omogočili bolj rentabilno proizvodnjo. Trenutno gradimo več elektrarn, ki po velikosti in kapaciteti daleč presegajo objekte, kakršne smo zgradili v preteklem obdobju.

Po zadnjih podatkih skupnosti jugoslovanskega elektrogospodarstva trenutno gradimo v Jugoslaviji 26 elektrarn, 14 hidro in 16 termoelektrarn, ki naj bi bile zgrajene in pričele delovati do 1. januarja 1972. Njihova skupna

vgrajena moč bo 4.693 megawatov (moč sedanjih elektrarn pa je okrog 3500 MW). Tako bo proizvodnja teh novih elektrarn znašala 24,5 milijard kWh, to je 25 odstotkov več, kot bo letos znašala proizvodnja vseh naših 131 že obstoječih elektrarn.

HIDROELEKTRARNE

	mega-watov	milijon kWh
1. Bajina Bašta	350	1500
2. Djerdap (jugoslov. polovica)	1050	5500
3. Srednja Drava I.	133	620
4. Varaždin (Drava)	72	430
5. Rječina (pri Rijeki)	36	142
6. Grančarevo (v sklopu HE Trebišnjice)	108	456
7. Orlovac (Buško Blato pri Livnu)	237	1100
8. Mratinje (Piva)	224	900
9. Potpeč (Lim)	36	207
10. Rama (I. faza)	160	703
11. Mavrovo (II. faza)	81	160
12. Špilje (Crni Drim)	66	375
13. Tikveš	48	207
14. Kalimanci (Bregalnica)	13	50
Skupaj HE	2614	12.350

TERMoeLEKTRARNE

	mega-watov	milijon kWh
(Izvelek sumarno)		
1. Kosovo III	200	1.250
2. Kosovo IV	200	1.250
3. Obrenovac	400	2.500
4. Kostolac	100	500
5. Morava (pri Svilajncu)	125	650
6. Kakanj III	100	500
7. Tuzla III	165	1.000
8. Sisak (na mazut)	200	2.000
9. Plomin (Raša)	125	650
10. Šoštanj II	275	1.500
11. Trbovlje	125	650
12. Ljubljana-Toplarna	64	200
Skupaj termoelekt.	2079	12.650

Med drugim tudi predvidevajo, da se bo z dograditvijo vseh teh hidroelektrarn povečalo izkoriščanje vodnega potenciala za 50 odstotkov. Prav tako se bo tudi razmerje HE in TE iz sedanjih 67:33 spremenilo v korist TE, katerih bo v letu 1972 že 42 odstotkov, HE pa samo še 58 odstotkov.

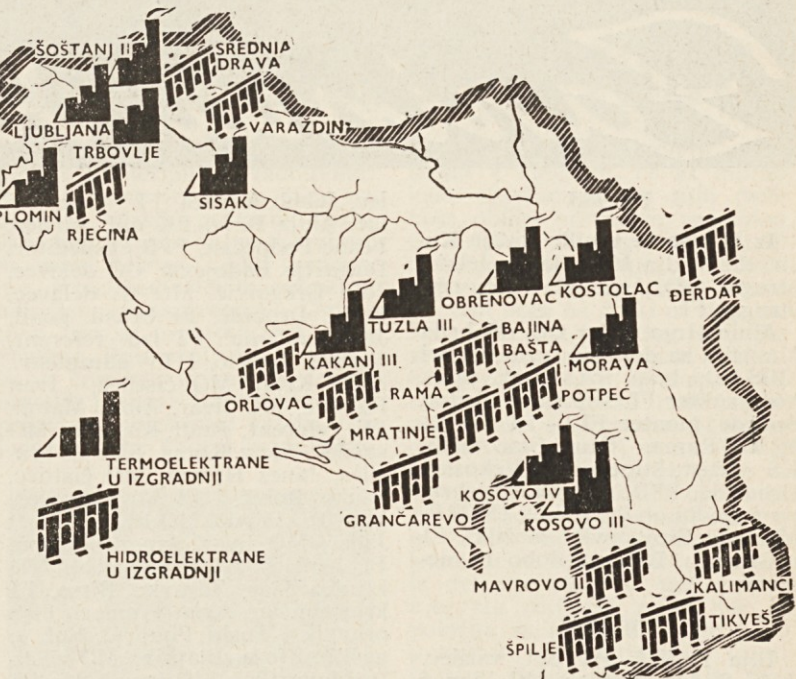
Kljub izgradnji novih hidro in termoelektrarn ter velikim napo-

rom, ki jih vlaga naša družba v dodelavo energetskega sistema, se bodo izgube pojavljale še vedno. Samo v letu 1971 bo po oceni strokovnjakov sekretariata za industrijo in trgovino izgube še okrog 5,5 milijarde kWh. Položaj je otežkočen še s tem, da skoraj vsi našti objekti v gradnji kasni, največkrat zaradi pomanjkanja deviznih sredstev (za gradnjo je potrebno deset milijard novih dinarjev). Težave se pojavljajo v zvezi s pošiljanjem opreme, izdelavo projektov, sklepanjem dogovorov itd.

Prav gotovo pa lahko z optimizmom gledamo na obdobje po letu 1972, čeprav bo takrat potreba po električni energiji še večja, kot je sedaj. Toda takrat bo tudi gospodarstvo bolj razvito in sposobno tudi že za takšna dejanja, kot je vključevanje atomskih elektrarn v naš energetske sistem.

Integracija in decentralizacija

Po uspešno organiziranih širših posvetovanjih o raznih vprašanjih v zvezi z gospodarjenjem v podjetjih sta se višja ekonomska komercialna šola in Društvo ekonomistov iz Maribora po posvetu in v sodelovanju z Gospodarsko zbornico SR Slovenije in zavodom »Informator« iz Zagreba odločila, da 6. posvetovanje organizirata o temi: VPRASANJA INTEGRACIJE IN DECENTRALIZACIJE UPRAVLJANJA V GOSPODARSTVU. Posvetovanje bo odprtega tipa in se ga bo udeležilo neomejeno število praktikanov in teoretikov, domačih in tujih, bodisi kot referenti, diskutanti ali poslušalci. Referenti so prijavljeni iz Beograda, Zagreba, Splita, Rijeke, Brčkega, Prištine, Ljubljane, Maribora, Celja, Kranja, Kopra, Zala, Zürich, Dunaja, Berlina in Prage. Na posvetovanju se bodo obravnavala vprašanja delitve dela in procesa integracije, racionalizacije, položaja človeka v proizvodnji, ekonomskega učinka integracije in decentralizacije upravljanja v gospodarstvu, mednarodne delitve dela in sodelovanja s tujimi podjetji, o oblikah in tendencah v procesu integracije in decentralizacije upravljanja, o povezanosti teh procesov in kritični oceni na konkretnih primerih. Ker bodo vsi referati razmnoženi in jih bodo udeleženci prejeli pred posvetovanjem, ne bodo referenti in koreferenti ponavljali svojih referatov, temveč bodo sodelovali v razpravi z novimi vprašanji. Glede na to, da so nekatere diskutanti že vnaprej prijavili, se pričakuje živahna in zanimiva razprava. Vprašanja, ki se bodo obravnavala, niso vezana le na integracijo in decentralizacijo

Elektrarne v izgradnji (po Zagrebškem vestniku)

upravljanja temveč so povezana predvsem z učinkovitostjo neposrednega delavskega samoupravljanja in z gmotnim interesom človeka v proizvodnji. Posvetovanje bo 29., 30. in 31. maja v slavnostni dvorani Zdra-

viliškega doma v Rogaški Slatini. Organizatorji posvetovanja so poslali pismena vabila vsem podjetjem v SR Sloveniji in SR Hrvatski ter pričakujejo številno udeležbo. Posvetovanje zainteresiranim priporočamo.

Zastala gradnja srednje Drave

Mariborski večer je pred dnevi objavil članek z naslovom »Zastoj pri SD I pomeni hudo škodo«, iz katerega povzemamo nekaj bistvenih ugotovitev:

Jugoslovanska investicijska banka je 1. marca 1967 obvestila Splošno gospodarsko banko Slovenije in posamezne investitorje, da zaradi nezadostnega priliva sredstev ne more uresničiti svojih obvez za leto 1967. To pa povzroča za letošni izpad približno 7,7 milijarde Sdin. Ta izpad je najbolj prizadel HE Srednjo Dravo I, saj so dela pri gradnji tega objekta dosegla 70% fizičnega obsega, oprema v Litostroju, Metalni in Rade Končarju pa je že v celoti izdelana in je pripravljena za montažo. V kolikor investitor del ne bo dobil 11 milijard Sdin za letošnji tranšo, potem se bo rok dograditve elektrarne zavlekel za nedoločen čas. Izračunali so, da bo zaradi letnega izpada 700 milijonov kWh, kolikor naj bi jih dajala HSD I, utrpelo gospodarstvo letno 70 milijard Sdin škode.

Tudi industrija ne more normalno delati zaradi planskih in občasnih redukcij toka, ta pa povzroča njihovemu poslovanju veliko škodo. Tudi tem redukcij-

jam bi HSD I postavila znosnejše mere. Se posebej pa bi bili prizadeti izvajalci del na HSD I zlasti tehnogradnje, ki imajo 80% svojih zmogljivosti angažiranih pri elektrarni — Metalna in Litostroj.

TEŽAVE Z LIVARNAMI

Privredni pregled iz Beograda je pred dnevi objavil članek: »Livarne v mat poziciji«, kjer govori o problematičnem položaju livarn. Zavedati se moramo dejstva, da od 21 naših livarn izdeluje 5 podjetij 70% jeklene litine, vsi ostali pa samo 30%.

Manjše zahteve tržišča in večje zaloge materiala so povzročile znižanje prodajnih cen ulitkov. Dogodilo se je tudi, da so bile cene na licitacijah dokaj pod lastno ceno. Značilen pa je primer Litostroja in »Ilijaša«, ki sta npr. lani vlivala odlitke za železarno Zenico po 2,90 Ndin za kg, to pa pomeni, da prodajna cena ni krila niti stroškov materiala in osebnih dohodkov. V nasprotju s tema dvema podjetjema pa je livarna Jelšingrad imela povprečno ceno 5,93 Ndin za kg.

larno preklast fant. Čeprav je videl, da je zamudil, je brez naglice stopil v kot, si sčel suknjič in prišel h kladivu šele, ko je potegnil iz steklenice, ki si jo je bil prinesel s seboj.

»Kje si se spet vlačil?« ga je prijel Blaž.

»Tam, kjer bi se rad tudi ti,« je Krpuh udaril nazaj.

»Si Faniki spet delal otroka, kaj?«

»Zakaj ravno njej? Misliš, da ni drugih?«

Blaž je vrgel obdelano klado na zemljo.

»Ze drugega otroka imaš z njo, zdaj jo boš pa pustil?«

»Kaj tebi mar!« se je zarežal Krpuh. »Ce ti ni Micka dovolj, pa pojdi zaradi mene še k Faniki. Zda mi je vseeno!«

»Prasecl!«

Blaž je dvignil klešče proti Krpuhu, vendar se je premagal in stopil k pudlovki po četrto klado.

»Naložita nov šarž!« je velel Konečnikoma, ko sta s Trbevcem klado obdelala.

Konečnika sta nametala v peč za več kot dva centa sivih štruc surovega železa in kuha se je pričela znova.

Ko je Blaž spet mešal gosto testo v peči, ga je od dela odtrgal prestrašen klic.

»Blaž, Blaž!«

Obrnil se je od peči. Staremu Konečniku je ležala na stopalu žareča klada; zaman se je trudil, da bi se je rešil. Blaž je skočil k njemu, s coklo sunil v klado in jo zbil s Konečnikove noge.

»Ste pijani?«

»Pijani, pijani,« je zamomljal Trbevc, ki je tudi priskočil na pomoč, a ga je Blaž prehitel.

»To imam za konec. To, to...« je stokal stari pudlar, skakajoč po desni, zdravi nogi.

Iz njegove leve cokle se je kadilo in smrdelo po zažganem usnju.

»Vrzite coklo z noge!«

Ker se sam ni takoj rešil cokle, mu jo je Blaž potegnil z noge.

»Krupu, po zdravniku!« je zaklical Krpuhu, ki si je poživža-

val ob kladivu, kakor da se ni nič zgodilo.

Krupuh je prenehal z žvižganjem, vzel suknjič in se počasi odpravil.

»Stopi, stopi malo hitreje!« je vrgel Blaž jezo na njim, Cipa in Topliča, Munkačeva pomočnika, ki sta stala pri skladovnici klad in buljila predse, kakor da še vedno ne razumeta, kaj se je bilo zgodilo, pa vprašal, kako je prišlo do nesreče.

»Hudiča...« je začel Cip.

»Cip je spustil klado iz klešč,« je povedal Toplič.

»Kaj hudiča kolovrati tod okoli!« je Cip zaklel, potem pa se opotekel k svojemu cekarju in potegnil iz njega zelenko. »Na, Konečnik! Potegni!«

»Ni kriv Cip, tudi jaz nisem kriv,« je dejal Konečnik, ko je izpraznil skoraj polovico zelenke.

»Krivi so dunajski hudiči. Kako žge, kako peče!«

Odšepal je k vratom. Tam se je spustil brez moči na tla.

»Prekleti hudiči, prekleti...«

Ko je zdravnik, ki je prišel šele

čez debelo uro, namazal Konečniku rano in jo obvezal, sta ga Krpuh in Cip prijela pod pazduho in odpeljala domov.

»Oče imajo res smolo, prav za konec jih je dobilo,« je dejal Tonej in z jezo zgrabil kavelj, ki mu ga je pomolel Blaž. »Sreča, da je konec, pri tem delu ne bi zdržal.«

»Pri drugem boš?« ga je vprašal Blaž posmehljivo.

Toneju se je razžarjeno lice razlezlo v nedoločen smeh. Sicer pa Blaž ni čakal na odgovor, odšel je na prosto.

Sem od gozdnatih hribov nad Lobnico, ki je tekla dober streljaj od pudlarne, je vel prijeten, osvežujoč veter. Sonce ni več imelo prave moči, toliko da je še osvetljevalo fužinarske delavnice in stavbe, iz katerih se je slišalo ropotanje in nabiranje.

Kako dolgo bo tamle še ropotalo in nabijalo? je šlo skozi Blaževe zmedene misli. Se kako uro in utihnili bo. Utihnili za zmemrom. V njegovi peči bo še gorelo. Do polnoči. Potem bo ugasnil

ogenj, kladivo bo utihnili in... in vsega bo konec. Ne, se je popravi, vsega ne bo konec, konec bo samo dela tu v fužinah, življenje tu spodaj na Poljanah, življenje tam zgoraj na Zalostnem bregu pa se bo nadaljevalo.

Dvignil je pogled. Na strmi rebri precej visokega hriba je poleg močne kmetije poiskal med sadnim drevjem leseno bajto.

Tam, samo tam zgoraj naj se torej od polnoči dalje nadaljuje njegovo življenje in delo? Življenje v tisti tesni bajti, delo pa na Jezerčnikovem gruntu, ki sega po rebri v dolino in se z eno njivo celo zajeda vanjo.

Blažu je bilo kar prav, da ga je poklical Tonej, češ da se grodelj že trdi in ga bo treba razdeliti. Napravil je nekaj požirkov iz buče, ki je stala v kotu, in se lotil dela.

Roka mu ni bila več tako močna in spretna kot v začetku, tudi ni v plamenih jasno razločil goste gnote. Skoraj tako mu je bilo kakor pred šestimi leti, ko je (Nadaljevanje na 8. strani)

Zanima vas...

PRISLI

Iz JLA so se vrnili: Matija Košir, delovodja MO, Zlatko Jelkič, strugar OO, Igor Slavinec, rev. strugar FI;

Albin Hrga, šofer OO, odobrila komisija za delovna razmerja pri ODS-OO, Ivan inž. Mrak, sam. konstruktor FI, štipendist, Anton Spende, monter FI — za montažo HE-Rama, Oton Giacomelli, KS stažist, štipendist, Vekoslav Urbančič, PPB, svetnik v izvozu, po pogodbi ob vrnitvi od INGRE, Marijana Stojanovič, snažilka FI v Gračacu, BIH, za dobo 10 mesecev.

ODŠLI

Ilija Perišič, PK obl. varilec, Jože Sadar, čistilec MO, Janez Pajk, MO skupinovodja, Franc Pungartnik, MO livar, Milan Lipovec, rezkalec FI, Martina Stevanovič, PPB daktilograf, Ivan Kiš, OO kurjač, Anton Fortuna, MO livar, Ivan Petrič, FI rezka-

lec, Jakob Karuza, FI roč. brusilec, Alojz Bevc, PK obl. varilec, Franc Podpečan, PPB ekspeditor, Dimitrije Badojevič, OO delavec, Jože Gregorčič, MO tr. delavec, Franc Drobnič, FI brusil. gonil, Janez Adamič, FI izd. referent, Neda Urbančič, HTV administr., Alojz Kralj, MO čistilec, Ivan Bambič, MO livar, Albin Matoh, PK referent, Rudi Kastelic, MO sušilec, Alojz Kotar, FI roč. brusilec, Janez Hrovat, MO čistilec, Vinko Robič, FI kov. strugar, Ivan Draškovič, MO livar, Mihael Jager, MO livar, Janez Fortuna, FI brusilec, Jože Škarja, MO ključavničar, Zdravko Birska, FI ključavničar, Avam Premierl, FRS pravnik, Josip Pintarič, Spl. s. gasilec, Jože Blatnik, MO čistilec, Janez Puš, MO kovač, Marija Hadžič, KS pom. kuh., Franc Ovčak, FI skladiščnik, Adolf Pušnik, MO livar, Ivan Rihter, PK ključav., Alojz Jazbec, PK ključav., Fahrudin Mehmedović, PK obl. varil., Jože Eržen, FI skla-

diščnik, Jurij Muhič, TPD sam. referent, Hasan Mustafagić, PK obl. varilec, Janez Plečko, PTO tr. delavec, Branko Lovkov, OO pleskar, Anton inž. Rener, PPB šef projek., Viktor Kravcar, PK-T vratar, Marija Šimec, DUR pom. del., Marjan Frece, FI gl. konstruktor.

OJ TA VOJAŠKI BOBEN...

Iz Bele Crkve smo prejeli pismo Staneta Zupančiča in Milana Hočevarja, ki nam pišeta med drugim:

»Oglašava se vam iz Bele Crkve, kjer sva na odsluženju vojaškega roka. Redno prejemava vaš list, katerega tudi redno bereva, tako da sva seznanjena z vsemi problemi v podjetju.«

Iz Pule pa smo prejeli razglednico tov. Antona Vovka:

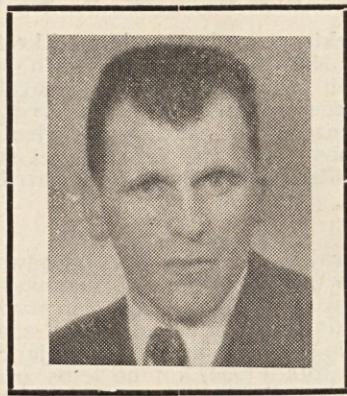
Služim vojaški rok v Puli in tečejo mi poslednji meseci. Z veseljem prebiram časopis »Litostroj«, saj sem s tem na tekočem o vseh dogodkih v tovarni. Za to vašo pozornost se vam najlepše zahvaljujem.

Opomba uredništva:

Zahvaljujemo se vsem trem tovaršem za čestitke k prazniku dela, ki pa jih žal, nismo mogli pravočasno objaviti, ker smo pismo in razglednico prejeli že po uredniškem zaključku naše prejšnje številke.

Pa se še kaj oglasite!

Slovo od Alojza Baloha

Prezgodnja smrt je neusmiljeno iztrgala iz naše sredine tov. Alojza BALOHA, zaposlenega v PE-MO — obrat livarne sive litine.

Pokojni Alojz Baloh je bil eden izmed prvih sodelavcev v podjetju, zaposlen od 9. 10. 1947. leta.

Ves čas je bil vreden pri svojem delu in dober tovariš, toda imel je težko večletno neozdravljivo bolezen, ki ga je v 54. letu starosti spravila v prezgodnji grob.

Izhajal je iz preproste veččlanske kmečke družine in se je že v zgodnji mladosti podal v svet za vsakdanjim kruhom.

Leta 1943 je postal član SKOJ in vse do zadnjega je bil vreden član ZKJ.

Sodeloval je v NOV in 1944. leta stopil v brigado Simona Gregorčiča, kjer se je izkazal kot dober tovariš in borec. Za svoja prizadevanja in vestnost je bil odlikovan z ordenom Zasluge za narod.

Kruta smrt je zelo prizadela njegovo družino, v kateri je zapustil dva nepreskrbljena otroka. Vsi ga pogrešajo, ker živel, skrbel in gradil je samo zanje. Vso pozornost jim je posvečal kot vzorni oče, dober mož, ki je bil tudi sredi težke bolezni neutrudljiv delavec.

Pokojnega Alojza Baloha bomo ohranili kot nesebičnega in vzornega tovariša, ter njegov lik nam bo ostal v trajnem spominu.

A. K.

NAJMANJ POŠKODB V ENEM MESECU V ZADNJIH DESETIH LETIH

V mesecu aprilu smo imeli v našem podjetju 31 poškodb in sicer: v MO 10, PK 5, FI 13 in OO 3 poškodbe.

Po kvalifikaciji se je poškodovalo: kvalificiranih 13, polkvalificiranih 10, nekvalificiranih 5 in visokokvalificiranih 3 delavci.

Poškodbe na rokah je utrpelo 14 poškodovancev, na nogah 8, na očeh 6 in na telesu 3 poškodovanci.

Zaradi poškodb smo v mesecu aprilu izgubili 522 delovnih dni in sicer v MO 200, v PK 22, v FI 213, v OO 62 in v sektorjih 25 delovnih dni.

V mesecu aprilu smo zabeležili do sedaj najmanjše število poškodb v enem mesecu, saj jih je kar 30 manj kot v istem mesecu lani in 10 poškodb manj kot v mesecu marcu.

SLUŽBA VARSTVA PRI DELU

Prvenstvo v namiznem tenisu

Z namiznoteniškim prvenstvom Litostroja smo po daljšem času spet poživili našo aktivnost v tej športni panogi. Posledice premora so se zlasti odrazile v slabi kvaliteti večine nastopajočih in pa v zelo skromni udeležbi članov kolektiva.

To nam seveda narekuje, da bo treba v bodoče taka tekmovanja organizirati bolj redno, kajti le tako bomo lahko zainteresirali in pritegnili v naše vrste čimveč članov našega kolektiva, ki se bodo lahko v tej lepi športni panogi res vsestransko in koristno razvedrili.

Tekmovanje, ki je bilo 13. 4. v Partizanu Ilirija, je organiziral odbor namiznoteniške sekcije Litostroja. Tekmovali smo v ekipni konkurenci in v konkurenci posameznikov. Vsi tekmovalci smo bili razporejeni v dve starostni skupini, in sicer: do 35 in nad 35 let starosti. Nagrajeni so bili štirje prvoplasirani v disciplinah posameznikov in prvi dve ekipi v ekipnem tekmovanju. Ekipni prvak Litostroja za leto 1967 je postala ekipa tehniške službe, ki je premagala vse svoje nasprotnike. Omeniti je treba enega najstarejših tekmovalcev Hercigonjo Milana, ki je s svojo dobro in požrtvovalno igro zavzel odlično 2. mesto med »starejšimi«.

Rezultati po posameznih disciplinah so naslednji:

Ekipno tekmovanje — (12 ekip)

1. mesto — TS
2. " — FI I.
3. " — MO I.
4. " — MO II.

Tekmovanje posameznikov do 35 let (32 tekmovalcev)

1. mesto Šabec Rajko — TS
2. " Bertoncelj Peter — FI
3. " Žmavc Franc — FI
4. " Roudi Karl — FI

Tekmovanje posameznikov nad 35 let (5 tekmovalcev)

1. mesto Dekleva Milan — MB
2. " Hercigonja Milan — MO
3. " Kramer Alfres — PPB
4. " Smolej Janez — TS Šabec

Poročilo HTV o nezgodah pri delu, na poti v službo in iz službe domov za leto 1966

V poročilu so zajete vse tiste poškodbe pri delu, ki zahtevajo en ali več bolniških dni. Poškodbe, ki zahtevajo samo prvo pomoč ali ne zahtevajo bolniškega staleža, tu niso zajete. K poškodbam pri delu pa se prištevajo tudi poškodbe na poti na delo in z dela.

Za boljši prikaz je podana primerjava z letom 1965 ali letom 1964, ko smo beležili najvišje število poškodb in bolniškega staleža, odkar obstaja naša tovarna.

A) Nezgode

— število smrtnih poškodb
— število poškodb pri delu
— število poškodb na poti
— Skupaj nezgod

B) Povprečno štev. zaposlenih

C) Izgubljenih dni zaradi pošk.

— na eno nezgodo boln. dni
— štev. nezgod na 100 zaposl.
— indeks (1964 = 100) nezgod
— indeks (1964 = 100) boln. dni
— indeks (1964 = 100) zaposl.

	Leto		
	1964	1965	1966
—	—	1	—
—	785	755	576
—	106	98	64
—	891	854	640
—	3822	3803	3487
—	12103	10957	8130
—	13,6	12,85	12,42
—	23,3	22,4	18,35
—	100	96	72
—	100	90,5	67,1
—	100	99,5	91,2

Iz gornjih podatkov je razvidno, da so skupni rezultati v upadanju. Precejšen padec gre na račun zmanjšanja števila zaposlenih, toda kljub temu vidimo, da so nezgode na splošno v upadanju. Če vzamemo za primerjavo, da smo imeli 1964 največ poškodb, pa tudi največ zaposlenih, potem vidimo, da smo imeli leta 1965 37 poškodb manj, leta 1966 pa kar 214 poškodb manj kot v letu 1965.

Seveda se je ustrezno zmanjšalo tudi število bolniških dni zaradi poškodb, saj se je stalež zmanjšal od 12103 delovnih dni v letu 1964 na 10957 delovnih dni v letu 1965 ali na 8070 delovnih dni v letu 1966, kar je za 2887 manj kot v letu 1965 ali kar 4033 delovnih dni manj kot v letu 1964.

Ta rezultat je plod precejšnje stabilizacije kadra, saj je bila fluktuacija precej manjša kot v prejšnjih letih. Precejšen delež k zmanjšanju bolniškega staleža gre tudi na račun strožjih gospodarskih ukrepov. Seveda pa to še daleč ni najnižja možna meja, ki jo lahko dosežemo. Če pregledamo po enotah, se je bolniški

stalež najbolj zmanjšal v metalurških obratih (od 4502 v letu 1965 na 2740, kar je za 39% manj pri 11% pomanjšanju delovne sile).

Vzemimo, da je bil poškodovan v metalurških obratih v letu 1965 skoraj vsak tretji delavec in da je odpadlo na vsakega zaposlenega 3,5 bolniškega dneva, potem vidimo, da so tu še velike rezerve delovnega časa. Pri drugih obratih pa beležimo le rahlo upadanje.

Precejšnje je še vedno število nezgod na poti v službo in iz

znižale, saj bodo priznali le tiste, za katere bodo obstajali resnični dokazi.

Če pogledamo gornje tabele, lahko ugotovimo, da so poškodbe dokaj težke, saj pride na eno poškodbo skoraj 13 delovnih dni bolniškega staleža. Najtežje poškodbe pa ugotavljamo v oskrbovalnih obratih, saj odpade na eno poškodbo skoraj 17 bolniških dni.

Še vedno je največ poškodb na očeh. To je posledica neuporabe varnostnih očal. V prejšnjih letih smo ugotavljali največ poškodb na očeh v metalurških obratih, sedaj pa vodi v tem enota

katero delo neprimerna ali pomanjkljiva.

Poškodbe po letih starosti in dnevih

Največ poškodb je pri mladih ljudeh do 25. leta starosti, skoraj ena tretjina. Po dnevih v tednu pa je največ poškodb v sredah, sledita torek in ponedeljek.

Služba varstva pri delu meni, da bi bilo potrebno pri delu več discipline, upoštevanje varnostnih predpisov in čuta odgovornosti; rezultati bi bili gotovo še mnogo boljši kot so. Vsi žal še ne vemo, da bolniški stalež prazni naš žep, in da bi vsak dinar, ki ga damo za zdravljenje po-

škodbe, lahko dvakrat bolj koristno uporabili.

Zaključki

1. Služba varstva pri delu le težko vpliva na znižanje poškodb pri delu, če pri tem ne sodelujejo vsi tisti, ki jim to nalaga zakon.

2. Neurejeni prehodi, poti, odlaganje materiala so vzrok številnih poškodb. Zavedajmo se, da je red na delovnem mestu glavni pogoj za varno delo.

3. Po novih določilih (TZ VD) smo dolžni vsak na svojem mestu skrbeti za varno delo delavcev. Ali se teh določil tudi zavedamo?

4. Splošno znano je, da naši odgovorni ljudje zelo slabo poznajo veljavne predpise s področja varstva pri delu. Zaradi tega bi bilo nujno, da pripravimo ustrezen seminar, kot to določa 7. člen RZ VD.

5. Služba varstva pri delu opozarja, da rep. zakon o varstvu pri delu v svojem 13., 14. in 36. členu terja od podjetja, da si uredi službo varstva po strokovnih osebah in to najkasneje do leta 1970. Služba varstva pri delu

Glej, da boš drugič bolje igral...

ČLOVEK IN DELO

Prenašanje obveznosti in avtoritete

Objavljamo odlomek iz razprave o osebni odgovornosti strokovnih in vodstvenih kadrov, ki jo je na natečajni razpis sindikalne podružnice predložil naš študent na ekonomski fakulteti Miro Dečman in ki jo je žirija ocenila za odkup in objavo v našem uredništvu. — Op. uredništva.

Problem, ki ga bom osvetlil in se nanaša na delo vodij, je delegiranje. Predstavljamo si delovno skupino — na katerem koli hierarhičnem nivoju — z vodjo in sodelavci, ki so mu podrejeni. Skupini (npr. oddelku) je dodeljeno delo in izvršitev tega dela predstavlja obveznost vodje.

Da je moč to delo opraviti, so vodji dane določene pravice in moč, kar imenujemo avtoriteta. Vodja je tudi odgovoren za izpolnitev dela. Vodja pa ne izvršuje sam svoje obveznosti oz. dela, temveč ga deli na podrejene. Da ti lahko opravijo svoj del dela, je potrebno, da vodja prenese na njih tudi ustrezni del avtoritete. To prenašanje obveznosti in avtoritete imenujemo delegiranje. Obveznost in avtoriteta sta torej dva elementa delegiranja, ki sta tudi njegova predmeta; odgovornost je tretji element, ki pa ni njegov predmet.

Vodja torej ne opravlja dela skupine oz. oddelka sam, temveč ga prenaša na podrejene. S tem pa postane vodja skupine razen vodje dela še vodja ljudi. Vodenje dela in vodenje ljudi sta dve seboj odvisni in vplivata drugo na drugega. Vodja, ki je npr. visoko strokovno sposoben, ima pa pred očmi samo delo in vidi podrejene kot »sredstvo« za realizacijo dela, ne bo uspešen vodja. To pomeni, da vodja, ki ima sposobnost in smisel za vodenje dela, nima nujno tudi smisla za vodenje ljudi. Zunanja izraza slednjega sta gotovo tudi odnos vodje do podrejenih in delno odnos med samimi podrejenimi v tej skupini. Od teh odnosov pa je v marsičem odvisna uspešnost delegiranja. S tem sem želel povedati, da se pri delegiranju ne pojavljajo samo formalni problemi, npr. način in oblike delegiranja, temveč tudi problemi v zvezi z značajem, interesi in hotenji članov skupine in njihovimi medsebojnimi odnosi. Ti problemi so neformalni.

1. Elementi delegiranja

Delegiranje je, kot že rečeno, prenašanje dolžnosti in avtoritete na podrejene. Ta proces ne spremlja prenašanja, temveč oblikovanje nove odgovornosti. Dolžnost, avtoriteta in odgovornost so elementi delegiranja.

Dolžnost

Dolžnost oz. obveznost se nanaša na delo, ki je določeno skupini. To delo vodja razdeli in prenese na podrejene. Podrejeni imajo sedaj ožjo dolžnost in opravljajo te dolžnosti je umsko ali fizično delo.

Avtoriteta

Avtoriteta predstavljajo moč in pravice, ki omogočajo, da se dodeljeno delo izvrši. Avtoriteta vključuje pravice, kot so npr. možnost trošenja določene količine denarja ali materiala, določati in voditi dejavnost posameznikov, odločati, kontrolirati itd. Ko vodja prenese na podrejenega delo, prenese nanj tudi ustrezni del avtoritete, ki mu je potrebna, da to delo opravi. Glede na izvor ločimo sledeče vrste avtoritete: avtoriteta položaja, osebno avtoriteto in avtoriteto znanja.

Avtoriteta položaja so moč in pravice, ki jih ima nekdo, ker je na nadrejenem položaju. Ta avtoriteta omogoča izvrševanje dolžnosti in jo je moč prenašati. Avtoriteta položaja je formalna avtoriteta.

Osebna avtoriteta ima svoj izvor v osebnih in strokovnih kvalitetah. Ta avtoriteta mnogo pri-

pomore k uspešni uveljavitvi avtoritete položaja. Kdor ima avtoriteto položaja, nima pa osebne avtoritete, mu bo delegiranje, zlasti vodenje ljudi težko. Ta avtoriteta je neformalna.

Avtoriteta znanja. Nekateri imajo avtoriteto, ki izvira iz njihovega znanja. Potrebna je predvsem štabnim uslužbencem, ki morajo imeti globoko znanje z določenega posebnega področja (npr. organizacija, analize itd.), da lahko vodjem uspešno svetujejo rešitve problemov s teh področij. Brez avtoritete znanja bo delo štabnih uslužbencev neuspešno.

Avtoriteta podrejenih. V omejeni delovni skupini, kjer je vodji podrejeno določeno število sodelavcev, ima vodja po avtoriteti položaja edini pravico in moč voditi podrejene in njihovo delo. Lahko pa ima nekdo med podrejenimi neformalno avtoriteto nad sodelavci in lahko nanje vpliva.

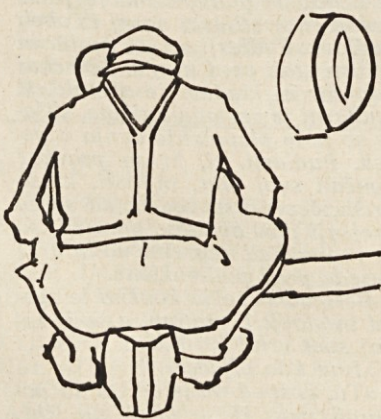
To vrsto avtoritete imenujemo status. Oseba s statusom lahko močno vpliva na uspešnost delegiranja vodje.

Odgovornost

Kdor je prejel določeno obveznost, je nadrejenemu, ki mu je izročil to obveznost, odgovoren za njeno izpolnitev. Odgovornosti ne moremo delegirati. Odgovornost je rezultat delegiranja obveznosti in avtoritete. Vodja delovne skupine prejme delo oz. obveznost. Vodja obveznost razdeli in jo prenese na podrejene. S tem pa ni prenehal biti odgovoren za izvršitev obveznosti tistemu, od katerega jo je prejel. S prenosom obveznosti na podrejene je nastala le nova odgovornost podrejenih nasproti vodji. Pravimo, da odgovornost teče navzgor, z razliko od obveznosti in avtoritete, ki tečeta navzdol. Oseba odgovarja lahko samo v obsegu, ki je sorazmeren obsegu dane obveznosti in avtoritete. Po načelu enotnosti vodenja je ena oseba lahko odgovorna samo enemu vodji.

2. Problemi delegiranja

Proces delegiranja, ki sem ga označil kot prenašanje obveznosti in avtoritete na podrejene in ki ga spremlja formiranje odgovornosti, je formalno delegiranje. Formalno delegiranje je uspešno že samo ob avtoriteti položaja, to je avtoriteti, ki jo ima vodja skupine in se izraža

v pravici določanja in vodenja dela podrejenih. To pa velja le, če podrejeni delajo samo to, kar jim vodja dodeli. Podrejeni pa delajo včasih tudi kaj drugega. Prej sem omenil, da ima lahko nekdo od podrejenih status, ki mu omogoča vpliv na sodelavce. Ta je lahko neformalni vodja skupine in lahko uporabi svojo avtoriteto za neformalno delegiranje. V skupini je tako nastala

aktivnost, ki ni v skladu z delom, ki ga določi pravi vodja. Takih problemov, ki ovirajo delegiranje in opravljanje dela, je v skupini lahko mnogo in imajo velik vpliv na produktivnost, disciplino in tovariške odnose v skupini.

Da se vodja tem problemom izogne, ne zadostuje avtoriteta položaja, ampak si mora pridobiti tudi neformalno avtoriteto, to je osebno avtoriteto. To pomeni, da je osebna avtoriteta vodje nujna za uspešno delegiranje. Delegiranje zahteva torej določene pozitivne človeške lastnosti, prizadevnost, znanje, izkušnje, premišljenost, samokritičnost itd. V naslednji točki navedam zelo skopo nekaj metod za boljše delegiranje.

3. Metode boljše delegiranja

V tej točki ne mislim opisati metod za pridobitev osebne avtoritete, ki je potrebna vodji za dobro delegiranje, temveč nekaj metod za izboljšanje tehnike delegiranja. Tudi tehnika delegiranja je eden izmed dejavnikov, od katerih je odvisno uspešno delegiranje.

Določitev obveznosti in avtoriteta vodij

Predpogoj za uspešno delegiranje je, da vodja točno ve, kaj je njegova obveznost in kakšna je njegova avtoriteta (avtoriteta položaja), ki mu omogoča izpolnitev obveznosti. V podjetjih imajo v ta namen pravilnik, ki to določa.

Opredelitev namena

Sodelavec, ki mu vodja dodeli delo, želi vedeti, zakaj je potrebno to delo; kaj je širša naloga, katere del je dodeljeno delo. Vodja mora zato podrejenemu prikazati širšo nalogo in opredeliti pomembnost in nujnost njegovega dela. To bo povečalo njegovo čut za odgovornost in vestnost.

Motivacija

Motivacija je eden pomembnih činiteljev, ki vplivajo na boljše ali slabše izpolnitve obveznosti. Mnogo dejavnikov je, ki predstavljajo motivacijo. Pomemben faktor je oblika lastnine nad proizvodnimi sredstvi in oblika upravljanja nad njimi, ki iz tega izhaja. Družbena lastnina in delavsko samoupravljanje pri nas predstavlja velik stimulator pri izpolnjevanju obveznosti. V nadaljnjem pa se bom omejil le na motivacijo, ki ima svoj izvor v skupini.

Različne ljudi motivirajo različni faktorji. Za vodjo je pomembno, da ugotovi, kaj podrejene motivira za boljše delo, to je kaj smatra za pomembno, kaj vrednoti itd.

V delovni skupini je zelo pomembno, kakšna je stopnja povezave med sodelavci, to je, kolikšna je kohezija v skupini. V skupini z visoko kohezijo bo vodja uveljavil svojo avtoriteto do stopnje, do katere je član skupine. Z drugimi besedami, vodja bo dosegel višjo motivacijo podrejenih, če bo deloval »zunaj« svoje skupine in ne »zunaj« nje.

Način vodenja je faktor, ki močno vpliva na motivacijo podrejenih. Če npr. vodja omogoča podrejenim, da povedo svoje zamisli o izpolnitvi dela in o drugih problemih, povečuje to njihov čut za odgovornost. Tudi oblika komunikacij v skupini vpliva na motivacijo podrejenih. Če vodja podrejenim jasno razloži nalogo in jim omogoči, da se ob problemih in nejasnostih posvetujejo z njim, vpliva to pozitivno na motivacijo.

Problem motivacije in delegiranja je še mnogo. Naj razpravo zaključim z mislijo, da je vodenje oz. delegiranje področje, ki ima velik vpliv na produktivnost in ki gotovo skriva notranje rezerve za njeno povečanje.

Miro Dečman

Nekaj besed o raku

V današnjem času, ko hlastamo za modernimi pridobitvami in si zato ne vzamemo časa, da bi vsaj včasih posvetili nekaj časa tudi sebi, je nujno potrebno, da vemo kako si lahko pomagamo. V velikem številu primerov odkrijemo raka prepozno. Objektivni vzroki opravičujejo take primere. Rak v pljučih, v želodcu, v črevesju in raznih drugih organih postane jasen šele ko se pojavijo subjektivne težave težjega značaja. Takrat je navadno

ob telesu si skrbno ogledje svoje dojke v ogledalu, če ni morda kake spremembe na njih (velikost, oblika bradavice, vzdolbina na dojki). Nato dvignite roke nad glavo in ponovno opazujte enako kot zgoraj. Skrbno glejte, če se pri tem koža na dojki ne naguba. Nato naredite predklon: sklonite se naprej z iztegnjenimi rokami in opazujte dojki. Ti morata biti enako veliki, enako tudi bradavici. Vsaka sprememba, ki ste jo opazili med zgoraj opisanim ogledovanjem pomeni, da nekaj ni v redu. Ko ste končali z opisanim pregledom, se ulezite na posteljo, na hrbet. Pod eno ramo si podložite zvito brisačo ali podobno in dvignite roko na tisti strani, kjer ste podložili ramo, ter jo položite za glavo. Z drugo roko pretipajte dobro dojko v celoti in sicer nežno. Ne stiskajte preveč, ker v tem primeru ne boste ločili nobenih sprememb, obenem je pa možno, da v primeru rakavega obolenja pospešite njegov razvoj. Ko ste končali na eni dojki, pregledajte na enak način druga dojko. Če ste opazili razliko med obema dojkama v obliki in trdnosti tkiva, povprašajte za nasvet zdravnika.

Nato pregledajte še bezgavke pod pazduho. Normalno se komaj otipljejo kot fižolčki. Pri rakavem obolenju so povečane. Vendar naj vas to ne prevari. Bezgavke so lahko povečane zaradi žuljev na roki, praske ali vboda mrčesa.

Važen je čas pregleda dojke. Najbolje je teden po mesečnem perilu, ko se te spet umirijo.

Če vam kaj ni jasno, ali če sumite da imate raka, pojdite k zdravniku. Če odkrijemo raka prej, preden naredi sesalke v drugih organih, smo že storili mnogo. Ostane samo lepota napaka zaradi odstranitve dojke. Zelo grešimo, če gremo malomarno preko vsake spremembe na dojki, ker zamudimo ugoden čas.

Morda komu ni všeč, da pišemo o tem v našem časopisu. Povedal sem že, da dojko običajno pri zdravniških pregledih nihče ne pregleduje, bodisi zaradi obzira na sramežljivost pacientke ali pa pomanjkanja časa. Dolžni pa smo uporabiti vsako sredstvo, da poučimo ljudi in če bodo te vrstice pomagale pravočasno odkriti raka dojke samo v enem primeru, ni bilo neumestno pisati o tem problemu dr. E. T.

Dokler živimo, se učimo

Letno upade sposobnost učenja manj kot za 1%

Trditve, da se odrasli težko učijo in da z leti upada njihova sposobnost, so napolne znanstvenike, da poiščejo resnico. Dejstva, ki so jih odkrili pri raziskovanju te teme, govori, da te trditve nimajo fizične osnove. Mnenje odraslih, da ima vsaka doba svoje in da z leti spomin krha, ima svoj izvor v psihičnih in socialnih ekonomskih vzrokih. Npr., znanstveniki so odkrili, da si odrasli boljše zapomnijo strnjeno snov, mlajši pa enostavnejšo. Na splošno vzeto se sposobnost učenja od 22. do 45. leta starosti zmanjša komaj za 15%, ali manj kot za 1% letno. Vsekakor se prej zmanjša sposobnost hitrega reševanja nalog kot pa spretnost v njihovem reševanju. Vseeno pa nakopičeno znanje in izkušnje v določenem smislu nadomestijo neznanje upadanje inteligence. Nezanemljive za nadaljnje izpopolnjevanje, ki se pogosto kaže, je ponavadi psihičnega izvora, in to zaradi neustreznih oblik in načinov tega izobraževanja.

Stalno izobraževanje — potreba današnjega časa

Na rezultate tega raziskovanja so pred kratkim opozorili predstavniki Zveze inž. in teh. Jugoslavije v Beogradu.

Zavzeli so se za sodoben sistem izpopolnjevanja inženirsko-tehničnih in drugih strokovnih kadrov in poudarili, da se mora

danes vsak strokovnjak seznanjati z novo tehnologijo. Znanje, ki ga nekdo pridobi v šoli, postane v praksi prav kmalu nezadovoljivo. Mnoge iznajdbe in izboljšave se pojavijo in jih tudi že prenešajo v prakso v času šolanja bodočega strokovnjaka. Če želijo delovne organizacije, da se strokovnjaki s svojim zaostajanjem ne bodo izgubili, morajo poskrbeti, da se čim prej uvede sistem stalnega izpopolnjevanja vseh strokovnjakov v podjetjih. To zahteva poglobljen proces raziskovanja in uporabe novih iznajdb, kar se odvija skoraj po naravnih zakonih razmnoževanja.

Da ne moremo prepustiti strokovnjaka njegovemu individualnemu delu in stihiji, nam pove tudi podatek, da letno na svetu izide 1,5 milijona člankov, knjig in drugih publikacij iz znanosti in tehnike, znanstvena literatura pa se podvoji vsakih 7—10 let.

Na sestanku v Beogradu so ugotovili, da so za organizacijo sodobnega sistema stalnega izobraževanja inženirsko-tehničnih in drugih kadrov enako zainteresirani posamezniki, delovne organizacije in vsa skupnost. Prvi zato, ker bo učinek njihovega dela, osebni dohodek in napredek v stroki odvisen od tega, kako bo posameznik zasledoval razvoj znanosti in tehnike in šel z njo v korak, drugi pa prav tako, ker so neposredni uporabniki strokovnih uslug. Vse to gotovo poganja naprej ves družbeni in gospodarski razvoj.

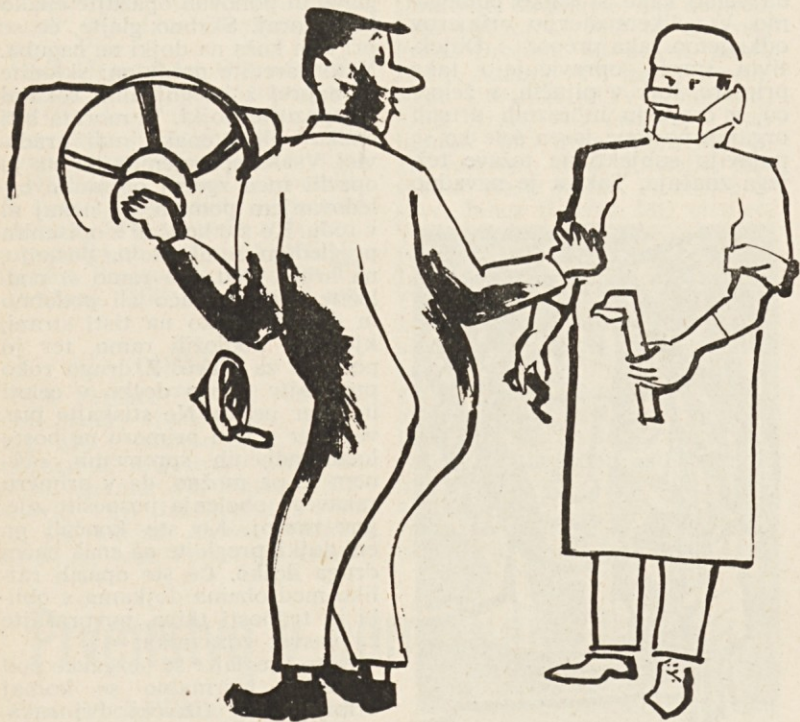
R. G.

ZA RAZVEDRILLO

Ob nazivih — Asistent asistira

M. A. Nola:

Stališča, stališča...

Livar — vliiva

Pri nas imamo zelo delikatne probleme. O njih razpravljajo, izrekajo svoja mišljenja in zavzemajo stališča. Oh, ta stališča! Nič več ni tega: različna vprašanja in ista mišljenja. Sedaj se je stvar obrnila in o istem vprašanju obstajajo različna mišljenja. Različna stališča srečamo tudi pri uglednih in odgovornih političnih in državnih funkcionarjih.

Pa kaj zato? — boste rekli. Zakaj smo, za vraga, uvedli reformo, če ne zato, da pridejo ljudje s svojimi stališči na dan, da bomo že enkrat vedeli, kaj kdo misli in kakšno je njegovo stališče. In prav s primerjanjem stališč pridemo do najboljših in najustrežnejših rešitev. S tem popolnoma soglašam. Vse to je točno. Pripravljen sem vzklikati: Živela stališča, živeli vsi tisti, ki jih imajo! Toda jaz sem strokovnjak visokega razreda, sem doktor znanosti, a ljudje so ljudje. Tudi visoki politični in državni funkcionarji so ljudje. Hoteli ali ne, toda treba je misliti tudi na to.

Zakaj vam to pripovedujem? Poglejte, zakaj. Pred kratkim me je poklical visok državni funkcionar in mi rekel: »Tovariš doktor, ti si strokovnjak za te stvari, pa mi povej, kaj strokovno misliš o tem.« Štebal sem kavo, potem sem spil še pol kozarca mineralne vode in med tem razmišljal, kaj bom rekel in kako bom rekel. Med prebiranjem časopisov sem namreč prebral njegovo jasno in točno izraženo stališče o tem vprašanju.

Ker sem se zavedal tega in ker sem vedel, da je moj visoki položaj na tak ali drugačen način odvisen tudi od njega, sem mu rekel, da po teh in teh analizah in če izhajamo iz osnovnih intencij in ciljev reforme, njegovo stališče o tej stvari ne more biti drugačno kot tako in tako.

— Torej — mi je rekel ves navdušen — je moje stališče s strokovne plati popolnoma pravilno. Potem sva popila vsak kozarec pristnega škotskega whiskeya in se razšla kot največja prijatelja.

Naslednji dan pa me je poklical visok politični funkcionar. Vedel sem, kaj hoče, ker sem poznal tudi njegovo stališče. Bilo je popolnoma v nasprotju s stališčem tovariša, ki me je prejšnji

dan prosil za strokovno mnenje. Poskušal sem se izgovoriti, češ da imam nujen sestanek, toda on ni hotel o tem nič slišati.

— Odloži sestanek — mi je rekel — stvar je izredno važna.

Kaj sem mogel drugega, kot da sem odšel k njemu.

Sedi — mi je rekel — in povej, kako se kaj imaš.

Dobro — sem rekel, a mislil sem si: to se ne bo dobro končalo.

Pa preidiva na stvar — mi je rekel. Ti si v tej stvari kot riba v vodi, pa bi želel slišati tvoje strokovno mnenje.

Spet sem srebal kavo, pil mineralno vodo in razmišljal: da se spoznam na te stvari, to je res. Vendar pa, kar zadeva položaj, v katerega sem zašel, posebno ker je od njega odvisna visoka ocena moje strokovnosti, je veliko bolj pravilna trditev, da se počutim kot riba na suhem. Toda kar je, to je. Človek ne more iz svoje kože.

In tako sem mu rekel, da po nekaterih izračunih in če se oziram na cilje in intencije reforme ter če opazujemo nastale odnose in gibanja, stoji stvar, gledano strokovno, tako in tako.

— To sem želel slišati — je vzkliknil ves navdušen.

— Moje stališče je torej znanstveno osnovano, tovariš doktor.

Ko sva popila vsak kozareček francoskega konjaka, sva se razšla kot stara znanca.

Sedaj pride tisto najhujše: direktno in javno (navzoči so bili tudi predstavniki tiska) konfrontiranje stališč. Tovariš visoki državni funkcionar in tovariš visoki politični funkcionar sta z vso vno dokazovala pravilnost svojih stališč in z blagim nasmehom na ustih oporekala nasprotnikovi argumentaciji. Tako prvi kot drugi sta pri tem izredno razburljivem dvoboju poudarjala, da je njuno stališče strokovno in znanstveno dokazano.

Kdo ve, koliko časa bi se še prerekala, če se ne bi v nekem trenutku, v želji, da bi porazil svojega nasprotnika, tovariš visoki državni funkcionar prišel sklicevati na mene. To je — je rekel — mnenje visoko cenjenega strokovnjaka, doktorja znanosti — in povedal jim je moje ime in priimek. A preko mnenja — je

končal — tako eminentnega strokovnjaka ne moremo kar tako.

Lahko si mislite, kaj se je zgodilo in kako je diskusija tekla naprej, ko je tudi tovariš visoki politični funkcionar izjavil, da je njegovo stališče zasnovano na mnenju istega strokovnjaka. Jaz sem, seveda, izpadel kot garjeva ovca, kot bi rekli ljudje. Toda kako naj bi predvidel, da se bo zgodilo prav to, kar se je.

Da, vedel sem, da se to ne bo dobro končalo, nisem pa pričakoval in pri tem sta me oba funkcionarja globoko razočarala, da bosta oba tako indiskretna. Toda to je dobra šola za drugič. Čeprav sem sedaj samo običajen strokovnjak, ne dajem več strokovnih nasvetov funkcionarjem, ki imajo različna stališča. Sicer pa, saj so še drugi strokovnjaki. Saj nisem edini.

(Iz srhv. prevedla B. P.)

IZBRANE MISLI

Nihče ti ne more povrniti jutri, kar izgubiš danes, ker jutri boš že en dan starejši.

Užij radost takoj ko jo ugledaš, ker drugič je ne srečaš več v isti lepoti in svežini.

Traven

Pomanjkanje prāt tako lahko obsede človeka kot ljubezen.

Ko zmagata pomanjkanje in beda, uničita najprej našo človečnost.

M. Misailovič

Igrajo nam drame o nesrečah v ljubezni, toda nihče ne vidi tragedije človeka, ki stoji med »Hočem« in »Moram«.

Gorki

Stil — to je človek.

Seneka mlajši

Naj jezik ne prehiteva misli.

IZREKI RAZNIH NARODOV

Napisanega z ničimer ne uničiš. (Ruski)

Lačen volk napade celo leva. (Turški)

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogi) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Glavni urednik dr. Branko Vrčon — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Tel. uredništva 33-511 (h. c.), telefon glavnega urednika 580, odgovornega 415 — Cena posameznih števil v prodaji 30 Sdin — Poština plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru.

Anton Ingolič

ZADNJI ŠIHT

(ODLOMEK IZ POVESTI »UGASLA DOLINA«)

(Nadaljevanje s 5. strani)

prvič stopil k peči. To ga je jezilo; skušal se je umiriti, gledati bistro, toda ni mogel. Roke so mu lahno drgetale, noge so se mu šibile v kolenih, pred očmi se mu je meglilo. S težavo in ves prepoten je razčetril grodelj, potem pa s Trbevcem, ki se je pijan opotekal okoli kladiva in brbljal nerazumljive besede, obdelal klado za klado.

»Tonej, naloži peč!« je velel po končanem šaržu mlademu Konečniku in stopil po bučo, čeprav je vedel, da je že preveč pil. Izpraznil jo je do dna, postal Krpuha, ki se je medtem že vrnil, po vino in se spustil na klop ob vratih.

Ali bi se zdaj vrnil v Goro, če bi bile Luže še njegove?

To vprašanje se je izmotalo iz kopice vprašanj, ki so ga obletavala.

Zares, ali bi se vrnil na Luže?

Toda še preden si je mogel odgovoriti, so to vprašanje izpodrinila druga: je res, da bosta s Tonejem samo še dvakrat naložila peč in da bo potem ogenj v njegovi pudlovki za vedno ugasnil? Je res, da stari Trbevec ne

bo več naravnaval kladiva in obdeloval z njim žarečih klad? Je resnica, da bodo vsi, ki se zdaj še potijo pri pečeh, čez nekaj ur brez dela? Je resnica, da bo opolnoči cerkvena ura pri Fari odbila zadnjo uro vsem fužinarjem, vsem Poljancem?

Primajal se je Trbevec z bučo. »Zdaj ga še pijemo kot pudlarji, kmalu ga bomo kot berači. Na, pij, Blaž!«

Blaž je segel po pijači.

Kmalu ni mogel več misliti na ničesar, pri ničemer se za dalj časa zadržati. Kot da plava v ognjeni sopari, ki ga žge in duši, ki mu ne da dihati, kaj šele gledati, misliti, čutiti. Delo je opravljal z največjim naporom. Železni kavelj mu je bil težak kot nikoli, peč bolj žareča in ogenj bolj slepeč kot tedaj, ko je prvič stopil predenj. Zgalo ga je v prsih, žgalo v obraz, vse telo mu je gorelo.

Znočilo se je že in v pudlarno je prihajal hladen pomladanski veter, toda ne Blaž ne kdo izmed njegovih pomočnikov ga ni občutil, opotekali so se sem in tja po razgreti pudlarni in preklinjajoč opravljali vsak svoje delo.

Malo pred polnočjo je prišel mojster Bergmann, ki sicer ni bil nič manj pijan od pudlarjev, toda čuta za vročino v peči ni izgubil in tudi oči ga niso mogle prevariti.

Najprej si je ogledal delo pri Munkačevi peči, nato je stopil k Blaževi pudlovki. Nekaj trenutkov je strmel vanjo, nenadoma pa je strgal Blažu kavelj iz rok in zaklical prestrašeno: »Blaž, ali ni pregosto?« Porival je nekaj časa kavelj sem in tja po žarečem grodlju, slednjič pa ga s kletvijo izpustil. »Blaž, ne vidiš, kaj imaš v peči?«

Blaž je pograbil za kavelj. Gmota je bila tako gosta, da je ni bilo mogoče več razkosati. To je vendar največja sramota za pudlarja, posebno za prvega pudlarja, se je nejasno zavedel. Zdaj bo treba razdreti peč, če hočejo dobiti tegale volka iz nje. Dvakrat se je to že zgodilo. Tista dva pudlarja sta izgubila celomešni zaslužek. Enega, Kumpreja, so celo odpustili. Z vso silo je začel suvati s kavljem sem in tja po peči.

»Ne napanjaj se Blaž! Tudi ti si ga enkrat polomil, pošteno polomil!«

Široka Svetejeva usta so se mu zarežala prav v uho.

»Prekleta vino! Prekleti...« je siknil skozi zobe.

»Pusti, Blaž, pusti,« je spregovoril Bergmann z nekakšno otožnostjo. »Vseeno je, peč bodo tako podrli. Končano je, s pudlanjem je na Poljanah končano. Veliko in težko delo smo opravljali, zdaj je konec. Može, pudlarji...«

Več ni spravil iz grla. Molče se je oziral po pudlarni, ki jo je še vedno razsvetljeval ogenj iz obeh pudlovk. Pudlarji so vsi znojni in sajasti stali pred njima. Še nekaj udarcev in kladivo je obstalo. V pudlarni je zavladala tišina, slišalo se je le plapolanje ognja v pečeh. Pudlarji, ti, ki so pravkar končali svoj šiht, in tisti, ki so prišli, čeprav so vedeli, da so že prejšnji dan opoldne opravili, so še vedno stali nepremično in brez besede pred pudlovkama.

Bergmann se je končno le zgnil in stopil k vratom, a se je takoj spet vrnil k ljudem.

»Ima kdo pijače?«

»Tu, gospod mojster...« so ponujali tisti, ki so prišli na šiht, ki ga ne bo.

Bergmann je pograbil najbližjo bučo. Dolgo je pil. Ne samo zaradi žeje, marveč predvsem, ker ni vedel, kaj naj reče, kaj naj napravi, ko bo bučo odstavil. Čutil je, da je konec njegovega dela, pravzaprav tudi njegovega življenja.

nja. Še malo in ogenj bo ugasnil, peč se bo ohladila in v njej bo zavladala tema, zavladal bo hlad. To je konec. Schluss!

Vrnil je bučo.

»Pit, pojdemo pit!« je zagrgral. »Danes plača Bergmann, plača bivši pudlarski mojster Bergmann!«

Odmalaj se je proti vratom. Za njim so počasi odhajali tudi drugi. Ta in oni pudlar se je ozrl nazaj k pečem. Večina pa tega ni zmogla. Blaž je bil zadnji. Na vratih je obstal. Ni mogel stopiti v hladno, brezvezdno pomladansko noč. Onemogel se je spustil na klop.

V pečeh je ogenj že ugasnil, toda nekaj klad je še žarelo in razsvetljevalo pudlarno.

Blaž je obsedel brez misli, brez volje. Polagoma pa so se v njem le začela porajati vprašanja, zbužali so se spomini.

Kaj vse se je zgodilo, koliko gorja je prizadejal drugim in sebi, da je prišel sem dol, da se je naučil kuhati železo, da je dobil svojo peč! Zdaj po šestih letih pa je spet tam, kjer je bil, ko je prav take hladne pomladne noči zapustil Luže in Goro...

Kako je že bilo?

V svoji povesti UGASLA DOLINA opisuje pisatelj Anton Ingolič ukinitve znamenite železarne v Prevaljah leta 1899 in njeno preselitev z najboljšimi železarji — pudlarji vred v Donnawitz na Zg. Stajersko.